

Edvard Kardelj o tržaškem vprašanju:

Nikar ne operirajte z besedo plebiscit!

Na proslavi 10. obletnice prvega Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju je imel podpredsednik jugoslovanske vlade Edvard Kardelj pred množico 50.000 ljudi obširen notranje- in zunanje-političen govor, ki mu je tudi svetovna javnost pozorno prisluhnila.

Med drugim je tov. Kardelj razčlenil tudi povojno sovjetsko politiko ter dejal, da je bil Stalinov režim tisti, ki je postavil na dnevni red vprašanje nove imperialistične delitve sveta med velike sile na račun malih narodov. Ta politika je zadala težak udarec mednarodnemu delavskemu gibanju in utrdila politične režime kapitalizma. Stalinovi nasledniki pa so bili prisiljeni, da do neke mere spremene svojo politiko, kar je imelo za posledico zmanjšanje mednarodne napetosti. Vendar pa spremembe za sedaj še ne menjajo odločilno položaja.

Zlasti veliko pozornost so vzbudila v tisku tudi pri nas izvajanja tov. Kardelja o tržaškem vprašanju. Nekaj misli iz tozadavnega govora na kratko objavljamo:

V zgodovini je bilo mnogo uglednih Italijanov, ki so smatrali, da Trst ne pripada Italiji, marveč jugoslovanskemu ljudstvu. Šele z razvojem italijanskega imperializma se je rodila tudi gonja za Trstom. Vodeči krogi današnje Italije, ki se še niso odrekli imperialističnih sanj, ne bodo mogli preprečiti prirodne rešitve tržaškega vprašanja.

Jugoslavija pa je tudi sedaj pripravljena na razumen kompromis. Zato je dala že celo vrsto predlogov, ki pa so jih v Italiji vse zavrnila. Tudi zadnji jugoslovanski predlog, po katerem naj bi Trst postal internacionalno mesto z avtonomno upravo pod mednarodnim nadzorom, ostalo področje tržaškega ozemlja, kjer žive v ogromni večini Slovenci in Hrvatje, pa naj bi se priključilo Jugoslaviji, so v Italiji odbili.

Sledil je italijanski predlog o plebiscitu, ki pa ni kompromis, marveč oblika, da bi Italija prišla ne le do Trsta, marveč do vsega tržaškega ozemlja. Ta predlog je skrajno nedemokratičen, ker zahteva, da bi Jugoslavija kratkoma priznala, kar je bilo z nasiljem in gospodarskim pritiskom Italije in italijanskega kapitala doseženo v italijansko korist v teku zadnje dobe načrtnega poitalijančevanja tega področja. Ta predlog pa je tudi brez vsake praktične vrednosti, ker je slika odnosov na tem ozemlju itak popolnoma jasna.

Nadaljevanje procesa proti „Kleine Zeitung“

Prihodnjo sredo, dne 14. t. m., se bo morala „Kleine Zeitung“ spet zagovarjati pred sodiščem zaradi lažnivih vesti, ki jih je letos poleti razširjala v seriji svojih obrekovalnih in hujskaških člankov pod naslovom „Krvava meja Koroške“.

Na podlagi teh člankov je bilo, kakor znano, vloženi proti odgovornemu uredniku več tožb zaradi razžaljenja časti. V teku prvega procesa, ki ga je sprožil proti hujskaškemu listu bivši partizan Janez Wutte-Luc, se je v dokazilnem postopku pred sodiščem izkazalo, da je pisanje temeljilo na golih lažeh. List je moral s častno izjavo prositi tožitelja odpuščanja.

Tudi pri obravnavanju tožbe, ki jo je vložil proti „Kleine Zeitung“ hotelir Jožef Wutte iz Klopinja, se je pokazalo, kakšnih metod se poslužuje ta list pri svojem lažnivem poročanju. Ker 9. septembra ena izmed povabljenih prič ni prišla na obravnavo, je sodišče proces prekinilo s sklepom, da se obravnava nadaljuje v sredo, dne 14. t. m., ob 14.20 uri v dvorani 67, kjer so bile vse dosedanje obravnave.

Rimski politiki poskušajo, da bi s parolo o plebiscitu natresli svetu peska v oči, je dejal tov. Kardelj. Govorniki v rimskem parlamentu dajejo izjave o tem, da mora svet izbirati med demokracijo in diktaturo. Plebiscit je, pravijo, demokracija, a jugoslovanski predlogi so diktatura. Razen tega je, seveda po njihovem mnenju, tudi Italija demokracija, a mi smo diktatura. Svet mora potemtakem izbirati med demokracijo in diktaturo.

»Nikar ne operirajte samo z golo besedo plebiscit!« — je poudaril tov. Kardelj. — »Odkrito povejte svetu, da hočete z italijansko večino v samem mestu Trstu zadušiti pretežno jugoslovansko večino na vsem ostalem področju izven Trsta.

Povejte, da v samem mestu Trstu danes živi — po statistikah angloameriške vojaške uprave — poleg 50.000 Slovencev — 230 tisoč Italijanov, da pa ima vse ostalo ozemlje STO —

Nad 50.000 glava množica je vestno sledila in vzklikala tovarišu Kardelju med njegovim govorom na slavnostnem zborovanju v Kočevju

Po enem mesecu še vedno niso našli krivcev

Kakor smo zvedeli, sta se zadnji ponedeljek zglasila predstavnika Zveze koroških partizanov tudi še pri preiskovalnem oddelku deželne žandarmerijske komande in se zanimala za rezultate dosedanjih izsleditev v zvezi z atentatom na partizanski spomenik v Št. Rupertu pri Velikovem. V zastopstvu nadporočnika Stefanitscha ju je sprejel okrajni inšpektor Mösslacher, ki je povedal, da dosedaj kljub intenzivnemu iskanju še niso našli nobene sledi za storilci. Po strokovnem izvidu dunajske komisije da mora biti storilec nujno izurjen strokovnjak za razstreljevanje, ker sta tako

vžigalna vrv kot ugotovljeno razstrelivo bila uporabljena po strokovnih vidikih. Po mnenju okrajnega inšpektorja Mösslacherja je iskanje otežkočeno, ker so se po eni strani med vojno mnogi usposobili za razstreljevanje, po drugi strani pa gre pri vžigalni vrvi za vrv, ki se lahko povsod kupi.

Predstavnika Zveze koroških partizanov sta v tej zvezi opozorila okrajnega inšpektorja na vsekakor čudni pojav, da velikovsko orožništvo v neposredni bližini razstrelitve ni slišalo detonacije, medtem ko so jo dobro slišali v daljši okolici. Nadalje sta izrazila tudi še svo-

je začudenje nad dejstvom, da orožništvu ni nihče javil detonacije ali zločina, čeprav je to dolžnost vsakega državljanca, gotovo pa je tak molk najmanj razumljiv za deželnega poslanca in namestnika okrajnega glavarja.

Ob teh ugotovitvah ne moremo, da ne bi izrazili tudi svojega začudenja nad dejstvom, da državno pravdnštvo do danes ni še niti odgovorilo na prijavo Demokratične fronte v zvezi s hujskaškim pisanjem in zločinskim ščuvanjem šovinističnih listov, čeprav so sedaj posledice že več kot vidne.

Vsi ti pojavi brez dvoma slabo vplivajo na javno mnenje in se ni čuditi, če naše ljudstvo resno dvomi, da bodo sploh kdaj uspeli izslediti zločince. Splošno naši ljudje z začudenjem ugotavljajo, da vodijo preiskavo isti ljudje, ki že leta vodijo tudi preiskavo za dozdevnimi zločini partizanov. Tako je poverjen z vodstvom preiskave okrajni inšpektor Mösslacher, ki ga je predlagala „Kleine Zeitung“ kot prič v svojem predlogu za resničnostni dokaz za zlagane trditve o Janezu Wutteju-Lucu, zunaj pa poizveduje za storilci kriminalni inšpektor Kulterer, ki je bil tudi v času nacizma v varnostni službi in je našim ljudem poznan kot preiskovalec dozdevnih zločinov partizanov in še posebno izza procesa proti Robinikom. Če na sliki med preiskovalnimi organi vidimo še namestnika velikovskega okrajnega glavarja in ÖVP-jevskega deželnega poslanca dr. Mayrhoferja, ki se je že leta 1948 močno prizadeval za odstranitev zasvoženega mu spomenika, našim ljudem nihče ne more zameriti, če upravičeno dvomijo v uspeh poizvedovanj za storilci velikovskega atentata, ki ne zanimajo samo nas, temveč tudi vsa mednarodno javnost.

„Die Neue Zeit“ je že takoj po atentatu zapisala: „Varnostne oblasti imajo najbolj resno nalogo, ki jim je kdaj bila na Koroškem stavljena. Le-te morajo tako hitro kakor možoče ugotoviti storilce in jih privedi do zaslužene kazni. Državno pravdnštvo in sodišče bosta morala v tem primeru dokazati, kakšen je v resnici njihov odnos do te države.“ En mesec po atentatu še vedno čakamo na te dokaze.

Posvetovanje o dvojezičnem šolstvu

Na povabilo deželnega glavarja Ferdinanda Wedeniga je bilo zadnji torek v koroški deželni vladi posvetovanje o dvojezičnem šolstvu. Pod predsedstvom deželnega glavarja so se ob navzočnosti podpredsednika koroškega deželnega zbora Ritscherja posvetovanja udeležili člani koroške deželne vlade, po en predstavnik treh v deželnem zboru zastopanih strank, številni šolski strokovnjaki in končno zastopnika obeh političnih struj koroških Slovencev.

Po iznašanju deželnega glavarja je bil namen posvetovanja, da se vlada in člani deželnega zbora pred obravnavanjem šolskega vprašanja v deželnem zboru seznanijo predvsem s stališčem koroških Slovencev in slišijo tudi mnenje šolskih in

pedagoških strokovnjakov. Posvetovanje je pokazalo skoraj enotno gledanje vseh, da je treba sedanjo šolsko ureditev ohraniti, če se hoče zagotoviti mir v deželi in preprečiti nove spore med obema narodoma v deželi.

Upamo, da bo deželni zbor upošteval te enotne ugotovitve posvetovanja in ne bo nasedel tistem, ki jim ni do pomiritve v deželi. Saj je bilo na posvetovanju jasno ugotovljeno, da se borijo proti dvojezični šolski odredbi le tam, kjer se proti njej hujska. Če je kaka korektura potrebna, potem v prvi vrsti ta, da se v bodoče prepreči neodgovorno hujskanje proti njej, ki po izjavah strokovnjakov in učiteljev močno ovira miren pouk in povzroča nedisciplino med šolsko mladino.

Nenapadalni pakt med Vzhodom in Zapadom?

Kandidat ameriške demokratske stranke za lanske predsedniške volitve Adlai Stevenson je nedavno izročil predsedniku ZDA Eisenhowerju predlog za nenapadalni pakt med Sovjetsko zvezo in zapadnimi zavezniki. Na tiskovni konferenci minuli torek je zunanji minister Dulles sporočil, da Združene države, Velika Britanija in Francija ta predlog proučujejo.

Morebitni nenapadalni pakt naj bi vseboval določene garancije Sovjetski zvezi glede Nemčije, Avstrije in Koreje.

Poročilih iz Londona namerava britanski premier Winston Churchill neposredno stopiti v stik z ministrskim predsednikom SZ Malenkovom, če bi se razbili njegovi načrti za konferenco velikih štirih.

Kakšno vlogo bo odigralo VIII. zasedanje Generalne skupščine Združenih narodov

V dvorani OZN v New Yorku od srede minulega meseca spet zaseda Generalna skupščina OZN. Sedanje, osmo zasedanje je sledilo šele predkratkim sklenjenemu premirju na Koreji in pričakovati je bilo, da se bodo prizadevanja svetovne pomiritve, katere prvi obrisi so se po tolikem času vendarle začeli kazati v Pan Mun Jonu, še veliko jasneje manifestirala tudi v New Yorku. Toda vse kaže, da se tudi to zasedanje Generalne skupščine ne bo mnogo razlikovalo od dosedanjih in da ne bo prineslo prelomnice v zblizevanju obeh taborov ter polaganju temeljev resnično trdnega miru, ampak, da se bodo samo drug za drugim vrstili nasprotujoči si govori, morda se bo tu pa tam napetost tudi še povečala, sicer pa se bodo delegacije ob koncu razšle prav tako tuje kot so stopile preko praga sedanjega zasedanja.

To zasedanje torej verjetno ne bo odigralo one zgodovinske vloge, kot bi človeštvo pričakovalo po pravkar zaključeni krvavi vojni na Koreji, kljub temu pa bi morda bili neobjektivni, če ne bi v dogajanju tega zadnjega zasedanja vendarle našli vsaj nekaj, čeprav morda samo zelo negotovih, drobtin optimizma.

Na dnevnem redu sedanjega zasedanja je sicer vrsta vprašanj, saj je Generalna skupščina sprejela program, ki obsega 72 točk, vendar je vsekakor že zdaj očitno, da se bo zasedanje odvijalo v glavnem prav v senci korejsko-kitajskega vprašanja, s tem pa tudi na ostrini najbolj občutljivih točk ameriško-sovjetskih odnosov.

V zvezi s stališči obeh velikih svetovnih taborov do teh vprašanj in ostalih problemov mednarodne napetosti v svetu, sta zato posebej važna govora obeh velikih protivnikov na torišču OZN, kjer so mali večkrat potisnjeni v ozadje, med Dullesom kot zastopnikom ZDA in voditeljem sovjetske delegacije Višinskim.

Ameriški zunanji minister John Foster Dulles je v uvodu svojega govora poudaril, da prihajajo ZDA na sedanje zasedanje skupščine znova odločene, da izkoristijo za mir in pravico vse možnosti, ki jih nudi ta organizacija. V svojem govoru je dal pregled dosedanjih uspehov in neuspehov organizacije, pri čemer je poudaril, da ima skupen sistem obrambe dve veliki prednosti in sicer, da dobijo vsi, močni in slabi, občutek varnosti in da po drugi strani močni ne morejo izigravati tega sistema in ga uporabiti za agresijo. Dotaknil se je vprašanj Koreje, Indokine, Nemčije in Avstrije in opozoril, da so rešitve teh problemov bistvenega pomena za svetovni mir. Omenil je tudi omejitve oboroževanja in predloge za revizijo ustanovne listine OZN v bodočnosti. V celoti je bil Dullesov govor, kljub neugodnemu sprejemu v Sovjetski zvezi, strpnejši nasproti Sovjetski zvezi, pa tudi veliko bolj blizu stališču ostalih atlantskih zaveznikov, kot doslej.

Govor sovjetskega zastopnika Višinskega pa nasproti temu v celoti ni pokazal nobenega večjega koraka naprej od dosedanjega moskovskega stališča. V zvezi s Korejo je znova prišel na dan s sovjetsko tezo o odgovornosti Južne Koreje, postavil predlog o brezopojni prepovedi atomskega orožja, glede Kitajske pa je ponovno zahteval njen sprejem v OZN, vendar na tak način, da je bilo že po njegovih formulacijah pričakovati, da bodo drugi to sicer potrebno dejanje zavrnil.

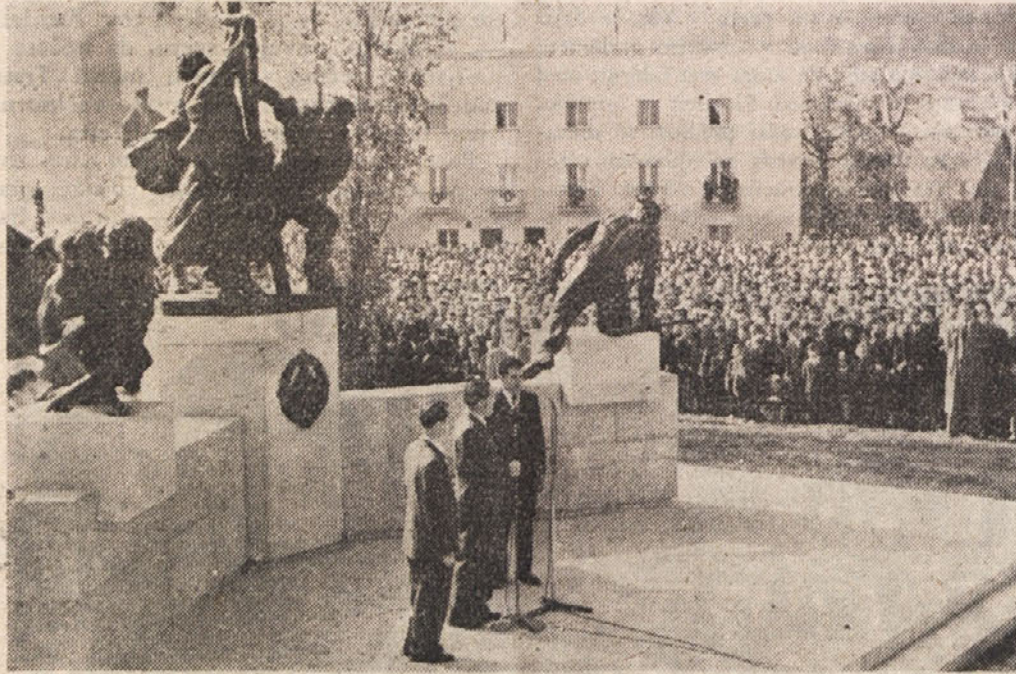
Ko so Višinskega novinarji vprašali, kakšno je njegovo reagiranje na Dullesov govor, je odgovoril: »Kot navadno.« Vsekakor je ostalo med obema govornoma še veliko razpona in s tem tudi v ozračju mednarodne napetosti.

Včasih na zasedanjih dva nasprotujoča si govora med seboj pomirja govor predsedujočega. Nova predsednika Generalne skupščine, indijska zastopnica gospa Vidjala Lakšmi Pandit Nehru, ki o sami sebi pravi, da je rastla v senci Gandhija, ima v sebi precej lastnosti, da v tej svoji veliki nalogi uspe, tembolj ker je zastopnica Indije in ker je prva žena na čelu mednarodnega telesa. Ko je zdaj, po svoji izvolitvi na tem zasedanju prevzela vodstvo zasedanja Generalne skupščine OZN, je

izjavila: »Odslej ne predstavljam več Indije, katere delegacijo sem doslej vodila. Iz svoje delegacije sem se umaknila, vendar bom poizkušala v svojih funkcijah slediti moralnim načelom, ki so tvorila osnovo našemu političnemu gibanju in verujem, da mi bo to pomagalo pri mojem delu na predsedniškem položaju. Po korejskem premirju moramo še naprej iskati praktične odgovore na osnovne nevarnosti, ki ogrožajo svetovni mir. Najti moramo pravilne in zadostne odgovore, ki bodo omogočili, da se zadovoljijo zakonite težnje prebujenih narodov, namesto da iščemo zasilne rešitve, ki lahko privedejo do

samo še večjega razočaranja in uporabe sile. Najti moramo rešitve ravnim nasprotjem in se boriti proti organizirani in uzakonjeni diskriminaciji. Najti moramo rešitve problemu siromaštva in bede ter v praksi priznati, da blagostanje in sreča ne moreta biti omejena samo na posamezne dele sveta. Naša odgovornost je brez dvoma težka, a to je tudi vedno bila. Tudi delna izpolnitev naše naloge bo zahtevala naša skrajna prizadevanja ob sodelovanju vseh in splošnem vzajemnem razumevanju. Toda, če stojijo pred nami velike težave, stojijo tudi široke možnosti.«

(Po »Naših razgledih«)

Na proslavi 10. obletnice prvega Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, ki je bila minulo soboto in nedeljo, je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta FLRJ, tovariš Edvard Kardelj, odkril veličasten spomenik padlim borcem — udeležencem I. Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju ter ga izročil v varstvo predsedniku ljudskega odbora mesta Kočevje, rekoč: »Odkriva ta spomenik v vspodbudo sedanjemu in bodočim rodovom, da bodo znali boriti se za svoje pravice in blaginjo delovnega ljudstva tako, kakor so se borili tisti, ki so v drugi svetovni vojni prešli svojo kri za svobodo svojega naroda in lepšo bodočnost delovnega ljudstva. Kočevski ljudski odbor in vse prebivalstvo Kočevja naj bdi nad tem spomenikom in naj ga varuje za sebe, za svoj kraj, kjer se je odigral eden najvažnejših aktov ustvarjanja oblasti delovnega ljudstva vse Slovenije

IZ GOSPODARSKEGA ŽIVLJENJA DOMA IN PO SVETU

Uvoz in izvoz blaga med Jugoslavijo in Avstrijo leta 1952

Po podatkih Jugoslovanskega zveznega zavoda za statistiko in evidenco je lani uvozila Avstrija iz Jugoslavije blaga v vrednosti 8.038,3 milijonov dinarjev, izvozila pa je v Jugoslavijo blaga za 7.819,5 milijonov dinarjev. Delež Avstrije v jugoslovanskem izvozu znaša 10,57%, v uvozu pa 10,96%.

Tako po uvozu kakor po izvozu je Avstrija v odnosu do Jugoslavije na petem mestu.

Jugoslavija izvažava v Avstrijo: žito, koruzo, meso, jajca, konje za klanje, drugo živino, mekinje (otrobe), trd in mehke lesne proizvode, tobak, sladkor, bakrov sulfat, rude in drugo.

Avstrija izvažava v Jugoslavijo: celulozna vlakna, tekstilno predivo in tkanino, kemikalije, rotacijski papir, sintermagnezit in magnezitno opeko, surovo železo in pločevino, žico, jeklo in proizvode iz

jekla, stroje za industrijo, motorna vozila, industrijske motorje, traktorje, električni material ter razne instrumente in aparate.

Illig o gospodarskih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo

Avstrijski trgovinski minister Illig je po vrnitvi z obiska na zagrebškem velesjmu izjavil, da so sedaj posebno ugodne razmere za razvoj gospodarskih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo. Dejal je, da je v razgovorih z državnim sekretarjem za gospodarstvo FLRJ Dušanom Čaličem in člani izvršnega sveta Hrvatske ugotovil veliko pripravljenost Jugoslavije za povečanje trgovinske izmenjave z Avstrijo. Poudaril je tudi zanimanje, ki ga je pokazal maršal Tito za avstrijski paviljon na velesjmu.

Blagovna izmenjava med Jugoslavijo in Anglijo

Lanska suša je znatno vplivala tudi na blagovno izmenjavo med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. Tako je Jugoslavija v prvem polletju ipvozila v Anglijo komaj 37% od vrednosti jugoslovanskega izvoza v istem obdobju lani. Tako je na primer v prvih petih mesecih letos znašala vrednost jugoslovanskega izvoza okrog 4 milijonov funtov šterlingov, medtem ko je v istem času lani izvozila za okrog 13 milijonov. Vzrok takega padca izvoza je delno tudi znižanje cen nekaterim glavnim izvoznim predmetom, kot so rude in kovine, proizvodi lesne industrije ter nekateri proizvodi živilske industrije. Na zmanjšano vrednost jugoslovanskih pro-

izvodov pa je močno vplival tudi izpad koruze, ki je prav tako pomembno izvozno blago za Britanijo. (»Jugopress«)

Gradnja prekopa Ren-Mena-Donava

Že pred vojno so začeli graditi prekop Ren-Mena-Donava, ki naj bi predvsem zvezel porečji Rena in Donave in s tem zapadno ter vzhodno Evropo, bil pa bi v prvi vrsti seveda v korist Nemčiji. Prvi začetki datirajo že iz leta 1921, ko je bila za zgraditev prekopa ustanovljena posebna družba, v kateri ima pretežno večino delnic sedaj zapadnonemška zvezna republika, manjši del pa bavarska

Kmetijska šola v Podravljah bo strokovno na višini

Nasproti drugim vestem sporoča Slovenska kmečka zveza, da bo pouk na kmetijski šoli v Podravljah obsegal v obeh tečajih naslednje predmete:

v I. teč. v II. teč.
učnih ur na teden

1. Slovenščina z zgodovino in zemljepisom	4	3
2. Nemščina in spisje	3	3
3. Računstvo in geometrija	3	—
4. Rastlinstvo in poljedelstvo	7	4
5. Živnorejna in mlekarstvo	6	5
6. Kmetijsko gozdarstvo	4	—
7. Sadjarstvo in vrtnarstvo	praktične vaje	4
8. Gozdarstvo	praktične vaje	3
9. Živnozdravstvo	1	1
10. Zdravstvo	1	1
11. Tehnika v kmetijstvu	praktične vaje	1
12. Kmetijsko knjigovodstvo	—	3
13. Kmetijska zakonodaja	2	—
14. Kmetijsko združništvo	—	2
15. Verouk	1	1

Poleg navedenih predmetov bodo gojenci deležni pouka pri praktičnih vajah, ki se bodo nanašale na:

1. javne nastope in petje 3 ure tedensko
2. rokotvorni pouk 6 ur tedensko
3. praktično delo v zgoraj navedenih kmet. panogah 9 ur tedensko

Kmetijsko šolo v Podravljah vodi učiteljski zbor na čelu z direktorjem šole. Vsi učitelji imajo potrebno strokovno izobrazbo in praktične kmetijske izkušnje.

Gojenci stanujejo v internatu šole, ki jim nudi polno oskrbo. Za pouk jim je poleg šole na razpolago še šolska kmetija. Čez poletje lahko ostanejo gojenci na praksi na šolski kmetiji. V primeru, da se čez poletje vrnejo na domače posestvo, jih bodo učitelji redno obiskovali, po drugi strani pa se bodo gojenci mesečno enkrat po en dan zbrali k praktičnemu pouku na šoli.

Pouk se bo v prvem tečaju pričel letos v prvem tednu novembra in bo trajal do konca marca prihodnjega leta. Eventualnim naknadnim prijavam gojencev bo vodstvo šole v okviru možnosti ustreglo, vendar le do pričetka pouka na šoli.

država. Prekop naj bi bil dolg 677 km in bi bil ploven za ladje do 1.500 ton nosilnosti. Obenem pa bi tudi izrabljali vodno silo rek in prekopa samega. Prvi del prekopa (del Mene) je bil zgrajen leta 1942 (Aschaffenburg—Würzburg, 166 km), drugi del pa je že delno zgrajen in v obratu. Niso pa se še začela dela na zvezi med Meno in Donavo, za kar bo potreben prekop 171 km, ker še niso izdelani načrti za vso dolžino prekopa. Dela na Donavi so že zelo napredovala in je Donava na nemškem ozemlju že plovna na dolžini 178 km za ladje z do 1000 ton nosilnosti.

Svetovna kmetijska proizvodnja

Po poročilu FAO o svetovnem kmetijstvu in prehrani za leto 1953 je prvič po vojni kmetijska proizvodnja prišla na predvojno raven sorazmerno s številom prebivalstva. Vendar je bil razvoj različen po posameznih delih sveta. Tako je v latinski Ameriki proizvodnja v kmetijstvu, preračunana na enega prebivalca, za 5% pod predvojno ravno. Prav tako preračunana na 1 prebivalca je na Daljnem vzhodu dosegla predvojno višino, čeprav se je prebivalstvo povečalo za 24%; Evropa je dosegla predvojno stanje, severna Amerika pa je preseгла predvojno stanje za 20%. Izvoz pšenice se je zmanjšal, narasel pa je pridelek kakor tudi izvoz riža, prav tako je narasla proizvodnja mesa in maščob. Nadalje je narasla tudi proizvodnja tekstilnih surovin, katerih potrošnja je tudi povečana.

Za dvig klobučne industrije

V Butonu na Angleškem je bilo pred nedavnim zanimivo posvetovanje evropskih izdelovalcev klobukov. Posvetovali so se predvsem o tem, kako naj se organizira propaganda za večjo potrošnja klobukov, moških in ženskih, da bi se tako preprečilo propadanje klobučne industrije.

Izbor odlomkov iz knjige VLADIMIR DEDIJER: JOSIP BROZ TITO

8. nadaljevanje

NARODNOOSVOBODILNA VOJNA

Okupator je v Beogradu srdito reagiral na proglas CK KPJ. Začele so se množične aretacije komunistov. Po ulicah Beograda so se vozili nemški avtomobili, v katerih so sedeli agenti Uprave mesta in s prsti kazali, koga je treba na ulici prijeti. Tito je izdal direktivo, da se člani CK ne smejo gibati po ulicah, temveč naj vzdržujejo zvezo s kurirji, toda kljub temu so vsi vodilni možje, med njimi tudi Tito, sedeva z revolverji in bombami v žepih, hodili po beograjskih ulicah in izpolnjevali svoje naloge.

V teh prvi dneh po napadu Nemčije na ZSSR je v Beogradu zavladalo prepričanje, da bo vojna zelo naglo končana z zmago Rdeče armade. To prepričanje je bilo zlasti razširjeno v vrstah Partije. Dobro se spominjam sestankov agitpropa CK za Srbijo, ki smo se jih udeleževali Milovan Djilas, Cana Babović, Rodoljub Čolaković, Milentije Popović in jaz in na katerih smo postavljali konkretne naloge za prevzem oblasti v Beogradu, za ureditev prehrane, za prevzemanje posameznih tiskarn. To prepričanje v naglo zmago je vladalo v mnogih krajih naše države in zlasti v Črni gori.

*

Z vzhodne fronte pa so prihajale čedalje resnejše vesti. Nemci so globlje in globlje prodirali v Sovjetsko zvezo. Tedaj je Tito 4. julija sklical sejo politbiroja CK KPJ, ki so se je udeležili Tito, Ranković, Djilas, nato Ivan Lola Ribar, Sreten Žujović-Crni in Svetozar Vukmanović-Tempo. Sestali so se v hiši Vladislava Ribnikarja v Botičevi ulici na Dedinju. Tovariši so prihajali vsake četrte ure, da ne bi bilo preveč

znamenje pa peterokraka zvezda. Hkrati so iz Beograda in drugih večjih mest mnogi člani Partije dobili nalogo, naj gredo v svoj rojstni kraj ali pa so bili poslani v kraje, kjer je bila partijska organizacija šibkejša, da pomagajo razvoju vstaje.

Vsi tovariši so odrinili na teren, proglas je bil izdan in uspehi so se kmalu pokazali. Iz tega obdobja ni ohranjen ves arhiv Glavnega štaba oziroma CK KPJ, toda iz nekaj dokumentov, ki so se bili ohranili, lahko vidimo, kakšna je bila vloga tovariša Tita, oziroma CK KPJ pri organiziranju vstaje v vseh krajih države.

(V knjigi sledijo ponatisi dokumentarnih pisem in poročil, med drugimi o rešitvi Aleksandra Rankovića iz gestapovskih rok, iz prvih mesecev po vstaji.)

Na terenu

Tako se je vstaja pod vodstvom CK KPJ razvijala po vsej državi, zlasti pa v Srbiji, kjer je raslo široko osvobodeno ozemlje. Pogoji za to, da se Glavni štab preseli iz okupiranega Beograda, kjer je delo postajalo čedalje težavnejše, na osvobodeno ozemlje, so bili že zreli. Tito je odšel iz Beograda v začetku septembra. Zapustiti zasedeno mesto je bilo izredno težavno. Tito je potoval s ponarejeno izkaznico v spremstvu nekega člana Partije (Jaše Rajterja), ki je bil oborožen in je imel izkaznico Volksdeutscherja. Prav tako je bil v Titovi družbi neki pravoslavni pop, ki je tudi imel dobre legitimacije. Tito je skozi Stalac in Čačak prispel do Uzičke Požege. Tu si je priskrbel kmečki voz s konjsko vprego in odrinil proti osvobodjenemu ozemlju. Nekaj ur se je tako premetal sem in tja na tem vozu, da je prišel do prve partizanske straže. Ta ni vedela, koga ima pred seboj, in je začela Tita sumljivo ogledovati. Tito se ni dal prijeti, zahteval je, naj ga odpeljejo v prvi partizanski štab, in straža je tako storila. Tu je bil neki partizanski komandant, ki ga je prepoznal. Partizani iz straže so se začeli opravičevati, Tito pa jim je dejal, da so dobro opravljali svojo dolžnost; če bi drugače ravnali, bi jih poklical na odgovor. Tako je Tito sredi septembra odšel na osvobodeno ozemlje in se v Beograd sploh ni vrnil do njegove osvoboditve oktobra 1944.

Draža Mihailović

Po Titovem prihodu na osvobodeno ozemlje v zapadni Srbiji je bilo treba imeti prvo neposredno posvetovanje članov Glavnega štaba s partizanskimi komandanti iz vseh krajev Jugoslavije. Pred tem sestankom je Tito izkoristil priložnost, da je prišel v neposredni stik s polkovnikom bivše jugoslovanske vojske Dražo Mihailovićem, ki je bil z neko skupino svojih ljudi od aprilskih dni v gozdovih.

Že takrat, ko je bil Tito s tovarišem Rankovićem v Beogradu, so prišle vesti o Draži Mihailoviću. Tedaj je prišlo v Beogradu celo do nekega sestanka med našimi predstavniki in poslanci Draže Mihailovića.

Ko je bil Tito dobil to poročilo od Aleksandra Rankovića, je sklenil, da se bo osebno sestal z Dražo Mihailovićem. V spremstvu samo nekoliko partizanov je Tito odšel na sestanek v vas Struganik pri Valjevu. Osnovno vprašanje, o katerem sta na tem prvem sestanku razpravljala Tito in Draža Mihailović, je bil boj proti okupatorju. Teza Draže Mihailovića je bila, da še ni prišel čas za oborožen boj, da je treba čakati, da bodo Nemci oslabiljeni, da je do takrat treba varovati sile in šele na koncu udariti. Dejansko je bil smoter Draže Mihailovića ohraniti v Jugoslaviji prav takšno ureditev, kakršna je bila leta 1941, ter po porazu Nemčije vrniti državo kralju Petru in emigrantski vladi. Tito je predlagal Draži Mihailoviću skupne operacije proti okupatorju. Toda do sporazuma ni moglo priti.

Stolice

Nekaj dni kasneje je prišlo v Stolicah do prvega posvetovanja predstavnikov štabov in komandantov partizanskih odredov iz vse Jugoslavije. Ta sestanek je trajal nekaj dni. Na njem so podrobno obravnavali politični in vojaški položaj v vsakem kraju Jugoslavije. Sprejetih je bilo nekaj važnih sklepov:

Prvič, da v vseh deželah Jugoslavije povzdignejo dotedanja vojaška vodstva v glavne štabe, medtem ko se glavni štab preimenuje v Vrhovni štab narodnoosvobodilnih partizanskih odredov Jugoslavije.

TITO V PETI OFENZIVI, SPOMENI LETA 1943, NEKAJ DNI POTEM, KO JE BIL RANJEN. POLEG NJEGA STOJI dr. IVAN RIBAR

Drugič, izdelan je bil podroben načrt o ustanavljanju novih osvobodjenih ozemelj v Jugoslaviji, kakršna so se začela ustanavljati v Srbiji. Prav tako je bil napravljen načrt, kako naj se razširi osvobodeno ozemlje v Srbiji, na katere sovražnikove točke je treba udariti, ob kakšnem času in s kakšnimi silami.

Tretjič, da se povsod na osvobojenem ozemlju namesto starih organov oblasti ustanovijo novi narodnoosvobodilni odbori.

Četrtič, da se ustanovijo večje partizanske formacije, ne samo čete v odredih, temveč tudi bataljoni. Da se odredi izogibajo frontalnih bojev s sovražnikom, ki je po številu in strelnem orožju močnejši. Namesto tega je treba imeti med seboj dobro povezane številne, lahko gibljive in hkrati delujoče partizanske odrede. Ti odredi se bodo po dogovoru štabov, kadar bo potrebno, spojili v velike udarne enote, da bodo sprejeli vsiljeni boj, nato pa se bodo spet razbili in spet zadajali nepričakovane udarce sovražniku in objektom ter znova izginili s kraja napada. Poglavitno je ohraniti živo silo

VSLED POMANJKANJA ZDRAVIL SO TUDI BOLEZENSKE EPIDEMIJE, ZLASTI TIFUS, RAZSAJALE MED PARTIZANSKIMI VRSTAMI

ter zasekati sovražnikom čimveč udarcev. Prisiliti ga je treba, da bo mahal v prazno.

Peti sklep posvetovanja v Stolicah je bil, da se sprejme Titovo poročilo o sestanku z Dražo Mihailovićem. Sklenjeno je bilo, da se bodo razgovori z Dražo Mihailovićem nadaljevali, da bi tako ponovno preizkusili možnost za skupen boj proti okupatorju.

(Sledi opis položaja na prvem osvobojenem ozemlju Srbije, Bosne in Črne gore. Po neuspelem poskusu vdora nemških sil na to ozemlje je Tito predlagal Mihailoviću drugi sestanek.)

Tuje kritike o tej knjigi

MANCHESTER GUARDIAN, 9. februarja 1953, Hugh Seton-Watson

Za Moskvo so bili jugoslovanski kmečki vojaki kmetje na šahovnici svetovne revolucije, za Tita pa so bili njegov lastni narod, ki se je bojeval sam zoper veliko premoč. Moskovske vojaške in diplomatske težave so mu kaj malo pomenile: da se hoče Moskva vmešavati v način, kako neorganizirati Jugoslavijo, mu je bilo neznosno. In dejstvo, da je med vojno ustvaril svojo lastno armado in svoj lastni upravni aparat, je eden izmed osnovnih vzrokov za njegov prelom z Moskvo in poglavitni razlog za to, da je ta prelom preživel. Toda najsi je poklicni revolucionarni ideolog v Titu moral stopiti v ozadje, pa se vendar ni za zmerom umaknil. Pojavil se je spet po dobljeni vojni. Ko je prišlo do preloma z Moskvo, je Tita najbolj skrbelo, kaj bo mislila partija. Vendar je hkrati tudi pomislil na „veliko moč“, ki si jo je ljudstvo Jugoslavije pridobilo med vojno.

NEWS CHRONICLE, 11. februarja 1953, Vernon Bartlett

Najzanimivejši del je tisti, ki govori o odnosih med Moskvo in Beogradom. Odkar je leninizem vrgel carja s prestola, je razumljivo, da so komunisti drugih dežel častili Stalina kot Leninevega naslednika.

Toda predstavi se nam osupljiva podoba, zgrajena na sodobnih uradnih poročilih, podoba malenkostnega, vzkipljivega in verolomnega sovjetskega voditelja in neverjetno hlapčevskega Kominforma.

Celo Tito je šel zelo daleč, da bi potolažil kremelskega diktatorja, toda dejstvo, da Rdeča armada v bistvu ni imela nobene vloge pri osvoboditvi njegove dežele, ga je podžigalo, da se je uprl ukazom, ki so bili očitno naperjeni zoper koristi njegovega naroda.

POTNI LIST, S KATERIM JE TOVARIŠ TITO LETA PRED NARODNOOSVOBODILNO VOJNO POD IMENOM ŠVEDSKEGA DRŽAVLANA JOHNA ALEXANDRA KARLSSONA POTOVAL PO INOZEMSTVU

očitno. Samo Ivan Milutinović ni prišel pravočasno. Sestanek je trajal ves dan, končal se je okrog šestih popoldne.

Na sestanku je bilo sklenjeno, da bodo sabotažne akcije takoj prerastle v vseljidsko vojno proti okupatorju. Sklenjeno je bilo, da se v tem smislu nemudoma izda proglas. Vojaške skupine, ki so bile že prej ustanovljene, morajo kot partizanski odredi takoj začeti z delovanjem ob poteh, železnicah, mostovih, industrijskih podjetjih, biti morajo lahko gibljive enote in posebno delovati proti sovražnikovi živi sili. Prav tako je bilo sklenjeno, da se bodo v vseh odredih uvedli politični komisariji.

O teh sklepih je bil obveščen tudi Edvard Kardelj, katerega naloga je bila spremljati razvoj vstaje in izvesti vse zgoraj omenjene sklepe v Sloveniji in Hrvaški. Vlado Popović je bil poslan na Hrvaško, medtem ko je organizacijo vstaje v Srbiji vodil Aleksander Ranković, hkrati pa je bil ustanovljen tudi Glavni štab za Srbijo, kamor so bili določeni Sreten Žujović-Crni, Branko Krsmanović, Rodoljub Čolaković, Fiča Kljajić in Nikola Grulović.

Sklenjeno je bilo, da se ustanovi Glavni štab partizanskih odredov s sedežem v Beogradu in z glavnim komandantom tovarišem Titom. V Beogradu je pri organizaciji vstaje s tovarišem Titom delal Aleksander Ranković. Takoj se je osnoval tudi Bilten Vrhovnega štaba. Za naziv borcev odreda je bilo vzeto ime partizani, kot

Naše krave bi lahko dajale več mleka

Ce bi spraševali, katera domača žival je najbolj koristna, bi menda večina ljudi rekla, da je to krava. Po pravici! Zakaj hrana, ki jo dobimo od krave, njeno mleko, presega po svoji vrednosti vsa druga hraniva. V njem so dragocene in nenadomestljive beljakovine, odlična maščoba, važna vitamina A in D, mlečni sladkor ter rudninske snovi, predvsem kalcij in fosfor.

Kar pa ni nič manj pomembno, je to, da krava, ki daje mleko, pri tem bolje izkorišča hranilne snovi v krmi, kakor druge živali, od katerih dobimo meso, slanino, jajca in podobno. Po svoji sposobnosti hitro in gospodarsko predelati rastlinska krmila v visokovredno človeško hrano prekaša krava vse ostale domače živali. Saj dobiva krava tako krmno, ki je človek ne more neposredno porabiti: travo, seno, deteljo, slamo itd. To krmno predeluje v dragoceno hranivo — mleko, v katerem je tudi mnogo maščobe. Torej tudi glede maščob za človeško prehrano krava v nekem smislu lahko nadomešča prašiča.

Nemara se še pre malo zavedamo, da je ravno dobro travniško seno tista krma, ki je za uspešno mlečno gospodarstvo najvažnejša. Res osnovnega pomena je, da dobivajo živali dovolj travniškega sena. S to zahtevo stoji in pada govedoreja. Če hočemo imeti zdrave krave-molznice in zdrav naraščaj, ne moremo pogrešati dobrega travniškega sena.

Zelo velik del kmetijske površine na Koroškem so travniki in pašniki. Zato je kaj lahko razumeti, če pravimo, da je govedoreja med našimi najvažnejšimi gospodarskimi panogami. Toda, če je tako, zakaj vendarle pri nas ne pridelujemo več mleka, neoziraje se nato, da marsikje pri nas pridelovanje in prodaja mleka res ni izplačljiva.

Mlečnost krav je zelo različna. Odvisna je od prirojene sposobnosti živali in od zunanjih vplivov, zlasti od krme. Koliko mleka more krava dati, to je prav njeno svojstvo. Zaradi tega pri teji izbiramo ali selekcioniramo, da bi na ta način prišli do krav, ki so sposobne dajati mnogo in dobrega mleka. Vemo tudi, da vpliva na količino mleka, ki jo krava daje, koliko telet je doslej imela in pa, koliko dni je poteklo od telitve. Kmalu po telitvi ima krava največ mleka, potem pa količina mleka nevdržno pada, dokler ni krava zopet suha. Tega padanja tudi z najboljšo krmno ne moremo ustaviti.

Sama krma torej ni vse. Količina mleka, ki jo more krava dajati, je navzgor omejena po sposobnosti vsake posamezne živali. Če vendar v krmi ni dovolj hranilnih snovi, potem žival ne more doseči najvišje molznosti, za katero bi bila sicer sposobna.

Rad bi to stvar še bolj natančno pojasnil. Pravijo, da krava pri gobcu molze. Tega ne smemo razumeti tako, da daje krava točno toliko mleka, kolikor dobiva krme. Suha krava tudi ob najboljši krmi ne daje nič mleka, slaba molznica pa tudi po teletu nič več, kakor je pač sama sposobna dajati. Zakaj potemtakem ta pregovor o kravi, da molze pri gobcu, pregovor, ki prihaja iz vsakodnevnih kmečke prakse?

Utrujimo našo živino

Bližamo se zimski dobi, ko bomo prešli na hlevsko držanje živine. Ta prehod ne sme pomeniti za naše živali obsodbo na sedemmesečni strog zapor z temo. Saj nam vendar niso storile kaj žalega. Prinašajo nam samo koristi, zato bodimo z njimi dobri in jim privoščimo vsak dan eno ali dve uri sprehoda na svežem zraku. V ta namen je treba ograditi majhen prostor (približno 25 m² za dno govedo). Potreba prostora za eno govedo je tem manjša, čim večje je število živali. Za ograjo služi lahko električni pastir, ki bi bil sicer celo zimsko dobo neizrabljen. Teka-

Plemenska sejma za pincgavsko govedo

V prihodnjem tednu bosta na Koroškem odnosno Vzhodnem Tirolskem dva sejma za plemensko pincgavsko govedo, in sicer

14. oktobra v Trgu (Feldkirchen), za bike ter 30 krav in telic;

16. oktobra v Lienzu, samo za krave in telice.

Ta pregovor nam ne pove nič drugega kot to, da so naše krave še dosti dobre, toda krma ni za nič. Dokazuje, da dobivajo krave premalo in preslabo krmno in zato ne dajejo toliko mleka kot bi pravzaprav zmogle. Saj ta pregovor živo govori o izkušnji kmeta, ki je opazil, da je bilo več mleka, ko je pokladal več in boljše krmno. Če je na primer krava, ki jo je jeseni gnal na pašo, dajala zopet več mleka, je to jasen dokaz, da je bila krma, ki jo je doslej dobivala, nezadostna. To pomeni, da kmet krave do tedaj ni dočela izkoristiti.

Ali je res tako? O, res, preveč res! Imamo na Slovenskem Koroškem toliko in toliko tisoč krav in le malo jih je med njimi, ki ne bi mogle dajati več mleka, kakor ga v resnici dajejo.

To je resna in velika stvar. Naše krave bi lahko dajale več mleka, toda mi teh njihovih sposobnosti ne izkoriščamo. Zakaj ne? Ali nočemo, ali ne znamo, ali nimamo računa pri tem, ali je kakšen drug vzrok?

Ni lahko na to odgovoriti in gotovo je več

Dajmo kravam dovolj pitne vode

Na vse mogoče mislimo pri našem prizadevanju, da bi dvignili molznost krav. Na prav važno stvar često pozabljamo ali pa jo omalovažujemo. To je — pitna voda.

Na univerzi v Tennessee so ugotovili, da je rabila krava, ki je bila ledeno mrzlo vodo, samo za segretje te na telesno toplotnost živali toliko redilnih snovi (kalorij), kakor se jih nahaja v 1,8 kg suhe lucerne ali 0,9 kg koruznega zdroba. Razventega so ugotovili, da krave, ki gredo samo en- ali dvakrat na dan na korito, nikdar ne dobijo zadosti vode in da vsled tega trpi proizvodnja mleka.

Cestokrat se tudi pri nas zgodi, da skotijo svinje mrtve ali sicer zelo slabotne in gole pujske. Posebno v vojnem času smo to doživljali. Dognali smo, da je v večini primerov temu pojavu iskati razlog v pomanjkanju joda v krmi. Vsa krma je bila v vojnem času pomanjkljiva, predvsem niš dobivale svinje mesnih odpadkov in ribje moke. Le-ta vsebuje namreč znatne množine joda in ob dodatku pesti ribje moke dnevni krmi se nevarnost mrtvih in slabotnih pujskov znatno zmanjša. Tako mi je nekoč zagotavljal posestnik Skuk v Libučah, da vso vojno dobo in še par let pozneje ni mogel odrediti pujskov, kljub temu, da je dobivala plemenica in pozneje tudi pujski zadosti posnetega mleka. Čim je vendar prišla zopet v promet ribja moka in je začel krmiti to, je zamogel pujske normalno vzrejati. Ko sem o tem primeru pripovedoval dvornemu svetniku inž. Hornichu, je tudi on pripisoval Skukov slučaj pomanjkanju joda in drugih neznanih snovi

lišče naj bo čim bližje hleva, da nam ne vzame to opravilo preveč časa.

Pomislimo samo, kako težko bi bilo za nas, če bi bili zaprti v nekem prostoru, kjer bi bilo vse — tudi to, kar odlagamo v stranišču. Naše živali tudi ne smemo imeti za bitja, ki to vse z lahkoto prenašajo, brez kakih slabih posledic v zdravstvenem stanju. Še slabše je za živali, ki so slabo hranjene in zaradi tega še manj odporne proti napadu raznih bolezni. Če bi napravili živinozdravniški pregled po vseh naših hlevih — ne čudimo se — bi pokazali rezultati tudi 50 % tuberkuloze.

Bolna žival ne more dajati gospodarskih koristi. Namesto donosov imamo od naših živali stalne izdatke za zdravljenje. Vprašajmo se, ali je potrebno klicati živinozdravnika, če si lahko pomagamo drugače? Kdor je dober živinorejec, je tudi dober živinozdravnik. Da pa bomo vsi živinorejci, se držimo pravila: dovolj dobre krme, sonca in svežega zraka daj živali, od katere pričakuješ, da bo tudi tebi dajala.

Zato dovolj svežega zraka v hleve, živali pa vsak dan ven na prosto, da se prehodijo in naučijo svežega zraka. Mrz ne škodi, pač pa škodi slab zrak v temnih in zatohlih hlevih.

vzrokov, ki jih skušajmo tudi sami odkrivati. Da ne bi hoteli, ne morem verjeti; da ni račun, tudi ne bo vselej držalo, zakaj ob večji molžni me stane liter mleka manj kakor ob manjši. Mislim pa, da dostikrat manjka znanja, morda v časih tudi ne premoremo, ker nimamo sredstev. To zadnje je ovira, ki ni vedno enako močna in ki jo moremo postopoma premagati, če načrtno delamo in vemo kaj hočemo. Prav to pa si je treba jasno postaviti pred oči in prav za to je treba tudi znanja.

Še enkrat stvar premislimo. Za produkcijo mleka mora biti dvoje: dobra krava in dobra krma. Za naše krave smo rekli, da so sposobne več dajati, kakor danes v resnici dajejo. Kje potem manjka? Pri krmi!

Že prej smo povedali, da imamo osnovno krmno za govedo v naših obširnih travnikih in pašnikih. Kaj tu še primanjkuje? Boljša kakovost krme, večji pridelki na hektar, več dobre krme tudi z njiv, pa tudi bolj smotrna uporaba krme!

(Nadaljevanje prihodnjic)

Iz teh ameriških preizkušenj je sicer povzeti, kako zelo važno je, da dobijo krave vedno toliko vode, kolikor se jim zljubi in da je pitna voda tudi primerno topla.

To preizkušnjo smo sicer napravili že davno tudi v Evropi in so v vojnem času vsi veleposestniki na Krapfeldu, ki so se zanimali, napeljali v korita hlevov vodo na ta način, da je bil dotok in odtok te vedno lahko reguliran s pipo, da je po vsakem krmljenju imela živina vode na razpolago, kolikor je hotela in da je stala v keritih voda posebno še ponoči, kajti preizkušnja je pokazala, da popijejo molznice največ vode prav za prav ponoči.

Breje svinje rabijo jod

vi v osnovni domači krmi. Upoštevati je namreč treba, da je zemlja pri Skuku izredno težka in da brččas tudi ob rednem spuščanju na prosto ne najdejo svinje v njej to, kar rabijo za svoj telesni razvoj. Sicer zamore zmanjšati nevarnost slabotnih pujskov deloma tudi jodirana sol in posebna zdravila, katera predpiše živinozdravnik. Iz Amerike prihaja poročilo, da je pri nekemu farmerju, kateremu se je skotilo 50 gnezd pujskov mrtvih, univerza v Illinois ugotovila nedvoumno, da je bilo zgolj pomanjkanje joda razlog tej nesreči pri prascih. Pa tudi bukanje, posebno pri mladih svinjah, pospeši jod in sicer v obliki jodkalijskega joda. Tega je dobiti povsod v vseh lekarnah. Živinorejski nadzornik dr. Lühge v Halle je priporočal naslednjo pripravo jodkalijskega joda: 10 gramov jodkalijskega raztopila v 1 litru vode. Od te tekočine primešaj svinji 10 kubičnih centimetrov (to bo eno polno jedilno žlico) med ostalo krmno. Jodkalijsko se naravno priporoča tudi brejim svinjam, če se je nekeje ugotovilo, da svinje stalno rodijo mrtve ali slabotne pujske. Kjer vendar redno pokladajo ribjo moko ali pa imajo že od narave v zemlji zadosti joda, je naravno vsako pokladanje preparatov joda odveč. Zato pa breje svinje, dokler je koprno (na tudi sicer!) na prosto, da po mili volji rijejo in iščejo v zemlji, kar rabijo še posebej za svoj razvoj. Sicer pa jim dajmo vsak teden prst oz. ilovice v koč odnosno na hodnik.

Vernik

Preračunavanje krme za zimo

(Nadaljevanje — II. del)

Slično kakor do teže za seno, slamo in pleve (kakor je bilo popisano v zadnjih Obvestilih) pridemo lahko tudi do teže za krmljenje goveje živine določenih okopavin, krmske pese, krompirja itd. 1 m³ krmske pese tehta povprečno 685 kg, 1 m³ krompirja pa 670 kg. Na tej ali oni kmetiji pride v poštev za krmljenje goveje živine še pridelani oves, ječmen, koruza, otrobi itd. Ker posamezna krmila zgubijo na svoji teži tekom zime v shrambah, moramo te izgube odšteti od dobljene celotne teže krmil. Travnisko seno zgubi na svoji teži 10 do 15%, deteljno seno 5 do 15%, otava 15—20%, okopavine okrog 10%, slama 3 do 5%, žitno zrnje 2 do 3%.

Če znaša n. pr. pridelok deteljnega sena

Kaj bomo delali...

... na polju

1. SE O SETVI PŠENICE

Pšenično sejmo torej pozneje kakor rž, zakaj pšenica se tudi še spomladi razraste, rž pa ne. Če je ugodna jesen, seveda še pozneje lahko sejemo, tja do začetka decembra, vendar le v izrednih primerih in z velikim tveganjem. Pri nas velja kakor povsod drugod pravilo, da je zgodnja setev, bolj rečeno pravočasna setev, daje zanesljivo visok pridelok. Ako pozna setev tu in tam uspe, so bile pač vremenske razmere ugodne in izredne. Računati pa moramo z normalnim vremenom in po njem moramo uravnati svoje delo.

Seveda je pa tudi prezgodnja setev napak, zakaj pšenica se lahko do zime prebujno razvije in zaradi tega hujo trpi pod snegom. Zaradi boljše razdelitve dela in ker pšenica zelo dobro prenese setev v mokro zemljo, ker se tudi spomladi razraste, jo lahko po potrebi pozneje sejemo. Pšenica veli: deni ti mene v blato, jaz bom pa tebe v zlato. To kmečko pravilo drži. Prezgodaj sejana raje poleže in slabše prezimi.

Na slabši zemlji je treba malce poprej sejati, na dobri zemlji lahko pozneje. Domače sorte morajo prej v zemljo, plemenite lahko pozneje. Torej tudi sorta igra vlogo. Ponekod se bo morda treba ravnati po nevarnosti pred rjo. Pozne setve rja bolj prizadene kakor zgodnje.

2. KISANJE KROMPIRJA

Krompir kisamo v parilnikih, lahko pa tudi v navadnih prašičjih kotlih. Za parjenje uporabljajo po večjih posevkih tudi posebne parilne kolone.

Dobro parjen krompir ne daje od sebe vode, zato ni potrebna naprava za odvod sokov, celo nasprotno, taka naprava je nevarna, ker utegne privedi do kisali zraka, ki jo pokvari. Če se bojimo, da bi se na dnu posode nabrala kaj soka, ga pokrijemo s plastjo plev (20 do 30 cm na debelo). Na pleve nasujemo 15 do 20 cm na debelo parjenega krompirja ter ga zdrobimo z mečkalom ali z nogami, na katere si privedemo deščice. Krompir moramo tlačiti topel, ker se hladen nerad mečka in ostajajo v silosu prazni prostori. Zlasti ga moramo dobro stlačiti ob stenah. Tako polnimo posodo plast za plastjo do 20 cm pod vrhom. Na vrhu kisal lepo zravnamo, jo pokrijemo s plastjo plev, poškopljanih s slano vodo. Potem kisal pokrijemo z deskami, prilagejenimi obliki jame ali posode. Na deske nasujemo 30—50 cm na debelo vlažne ilovnate zemlje in jo korenito potlačimo.

V glavnem je kisanje končano že prve tedne potem ko smo zaprli jamo. Vendar je priporočljivo počakati s krmljenjem vse dotlej, dokler mlečno kislino vrenje popolnoma ne premine, kar traja dva do tri mesece.

3. PO KOZUHANJU TURŠČEVINO

Koruznico (koruzno slamo, turščičevino) je treba na vsak način posekati pred zimo o suhem vremenu in postaviti nevezano ali v snopih v kopice na njivi ali doma. Lahko jo tudi sušijo v kozoleh. Najbolje se pa izrabijo koruzna slama, ako se skisa, za kar jo je pa potrebno posekati takoj ko je koruza obrana. Delavec poseka koruze, zveže v snope na dan in postavi 0,15—0,3 ha.

Storži vsebujejo še obilo vlage. Mali posestniki jih povežejo v vence, kite ali rešete in jih obesimo pod pristešek, pod kozolec ali v podstrešju na vodoravnih drogih.

Na velikih posevkih pa storže preberejo v tri razrede in jih namežejo v koruznjak (košnico). Koruznjaki so lesene stavbe s stenami iz letve, široke največ 1,5 m, navadno komaj 0,6—0,7 m, visoke 3—4,75 in dolge 20—30 m. Naši koruznjaki so seveda manjši. Postavijo jih poprek na smer vetra, da jih pošteno preveva. V vsak kubični meter koruznjaka gre 10—11 q storžev, to je pridelok z ¼ ha, ako je poprečen pridelok zrna 15 q na hektar. En stot svežih storžev da okoli 50 kg zrnja. Ker pa rodi koruza v dobrih letih do 30 q zrnja, moramo računati pri določanju velikosti koruznjaka 1 m³ prostora za vsakih 15 a koruzne posetve.

V prvi razred preberejo vse dočela zrele in zdrave, lepo posute storže, v drugi razred storže z moltnim zrnjem (brez bleska), v tretji pa zelene storže.

... v sadovnjaku

Nadaljujemo z obiranjem zimskega sadja. Pri tem postopamo, kakor navedeno v zadnjih Obvestilih.

Sadimo sadno drevje, potrebno presajamo. Posajeno drevje zalijemo, da se spoje korenine z zemljo. K kolu privedemo posajeno drevje rahlo, da se lahko z zemljo vred posede.

Ko je nam znano, koliko imamo vseh pridelanih krmil, zlasti obsežnih krmil, med katere prištevamo travniško seno, deteljno seno, otavo, krmsko slamo in pleve, potem lahko preračunamo, koliko glav goveje živine nam bo mogoče ali nemogoče prerediti čez zimo. O tem pa prihodnjic!

KOLENDAR

Petek, 9. oktober: Dionizij
Sobota, 10. oktober: Frančišek Borgia
Nedelja, 11. oktober: Nikazij
Ponedeljek, 12. oktober: Maksimilijan, škof
Torek, 13. oktober: Edvard, kralj
Sreda, 14. oktober: Kalist
Četrtek, 15. oktober: Terezija, dev.

SPOMINSKI DNEVI

9. 10. 1874 Ustanovljena mednarodna poštna zveza — 1912 Začetek balkanske vojne.
10. 10. 1813 Rojen italijanski operni skladatelj Giuseppe Verdi — 1861 Rojen norveški polarni raziskovalec Fridtjof Nansen — 1920 „Koroški plebiscit“, po katerem je Koroška pripadla k Avstriji — 1943 Prvi kongres Zveze slovenske mladine.
11. 10. 1807 Umrli v Celovcu pisatelj-preporoditelj Jurij Japelj — 1941 Začetek narodne vstaje v Makedoniji.
12. 10. 1492 Krištof Kolumb se je prvi izkrcal v Ameriki in odkril novi svet — 1924 Zeppelinov balon „LZ 126“ se je odpravil na prvo pot v Ameriko.
14. 10. 1943 Partizani so prvič razrušili močno zastraženi Stampetov most na progi Ljubljana—Trst.
15. 10. 1844 Rojen v Vrsnem pod Krnom pesnik Simon Gregorčič.

Našim naročnikom

Današnji številki »Slovenskega vestnika« so priložene položnice, ki se jih naj cenjeni naročniki poslužijo za poravnavo še morebitne zaostale naročnine in naročnine v naprej.

Objavljamo še enkrat cene naročnine za leto 1953: Naročnina od 1. januarja do 30. aprila znaša 8 šilingov, naročnina za celo leto znaša 40 šilingov, za drugo polovico leta 24 šilingov. Mesečna naročnina znaša od 1. maja 1953 4 šilinge.

Naročniki, poslužite se položnic! Za razmeroma nizko naročnino vam nudi Slovenski vestnik pogled v smernice in trenja v politiki, prinaša novosti, odpira okno v domači in daljni svet, posreduje strokovno prosveto, vmes tudi razvedrilo in se poteguje za naše skupne socialne, gospodarske in narodne pravice. Uredništvo in uprava.

Pomembna razstava v Deželnem muzeju

Na povabilo direktorije koroškega Deželnega muzeja so se v petek minulega tedna zbrali predstavniki koroškega javnega življenja z deželnim glavarjem Wedenigom na čelu v dvorani muzejskega poslopja. Šlo je za otvoritev prve letošnje izredne razstave pod naslovom »Koroška slikovna statistika« in s tem za začetek letošnje sezone izrednih razstav v Deželnem muzeju.

Uvodoma je podal ravnatelj muzeja, dvorni svetnik dr. Moro, kratek pregled o delu Deželnega muzeja in o znanstvenem delu na Koroškem. Omenil je, da je dosedanjih 16 izrednih razstav, muzej na prostem v parku med poslopji deželne vlade in muzeja ter izkopavanja na Magdalenski gori obiskalo skupno 31.000 ljudi. Poudaril je tudi, da znanstveno delo na Koroškem v tu- in inozemstvu vzbuja mnogo pohvalne pozornosti, kar se je v mnogem zahvaliti zlasti razumevanju in podpori s strani deželne vlade.

O razstavi sami, njenem nastanku in njenem pomenu za spoznavanje osnov družbenega, socialnega in gospodarskega življenja je imel predavanje direktor deželnih uradov dr. Newole, nato pa jo je deželni glavar Wedenig po kratkem nagovoru otvoril.

Razstava »Koroška slikovna statistika«, izdelana od akademskega slikarja Fröschla po sodobnem načinu grafičnega prikazovanja statističnih podatkov, v 30 slikah prikazuje naselitvene razmere in razvoj rasti prebivalstva, socialni, zaposlenostni in šolski stalež v deželi, številčna razmerja med posameznimi panogami gospodarstva ter razne druge tem prijemom statistike sorodne podatke. Nazorno razstavo so priveditelji razširili še s posebnim zvezkom, ki je javnosti na razpoložljivo vsebuje raznovrstne razlage, tolmačenja in dopolnitve k slikovni statistiki. Tako razstava interesiranemu gledalcu res nudi izčrpen pregled življenjskih osnov Koroške.

Udeležence otvoritvene slovesnosti je vodil po razstavi dr. Newole, ki je podrobno in poučljivo razlagal vsako posamezno sliko. Nekoliko zmotil se je le pri

Po naši zemlji**Obiskala nas je mladina od Sv. Ane pri Trziču**

Zgodaj zjutraj je minulo nedeljo prekorčila mejo na Ljubelju skupina slovenske mladine od Sv. Ane pri Trziču in prispela na Koroško, da pozdravi in obiše slovensko mladino tostran meje, ter da si ogleda nekatere kraje naše lepe Koroške.

Do meje so jo primahali peš, tam pa jih je čakal avtobus. Z avtobusom so napravili v spremstvu zastopnikov naše Zveze slovenske mladine izlet preko Borovlj v Celovec. V Celovcu so se ustavili v gostilni »Obir«, kjer so se okrepčali. Nato so si ogledali Vrbsko jezero. Popoldan so posetili znano Gosposvetsko polje z vojvodskim prestolom. Potem pa so

krenili ob senčni strani Vrbskega in Hodiškega jezera v Bilčovs. Mladina iz Bilčovsa je bratske goste pristrčno sprejela z godbo in petjem. Kmalu je nastalo iskreno in tovariško vzdušje med mladino tu in onstran meje. Ob godbi in plesu so se v najboljšem razpoloženju zabavali, se med seboj spoznavali in kovali tovariške vezi.

Ob odhodu so se dragi gostje pristrčno poslovili. Izražali so svoje zadovoljstvo nad uspešnim izletom z željo, da bi se ohranili trajni medsebojni tovariški stiki. Izrazili so tudi željo, da bi jim slovenska koroška mladina prav kmalu vrnila svoj obisk.

Pliberk

Nedavno se je primerila serija prometnih nesreč. Herman Metnitz je zadel s svojim avtomobilom od Rude proti Lipici v občestno ograjo in zadobil težke poškodbe na glavi, poleg tega je bil avto silno poškodovan.

Delavec v opekarni, Opetnik Rudi, je strmoglavil z motornim kolesom blizu Škocijana tako nesrečno, da so ga morali z znatnimi poškodbami prepeljati v bolnišnico. Opetnik Foltej pa se je pri Zeneku prevrgel z osebnim avtom in je imel srečo, da je sam odnesel le neznatne poškodbe, dočim je bil avto močno poškodovan.

K tej seriji navedemo lahko še nesrečo bivšega pliberškega kaplana, sedaj župnika v Pokrčah, Alojzija Kulmeža. Ko je hotel zavoziti na velikovško cesto pri Malih Benetkah, je trčil z nekim budimpeštanskim osebnim avtom. Oba avtomobila sta obležala razbita na cesti, poškodba pa so na srečo odnesli bolj neznatne poškodbe.

Slovenji Plajberk

Nedavno so pri nas v Brodeh vzdali v cerkveni zid in odkrili spominsko ploščo padlim vojaku. Spominska plošča naj bi spominjala na vse one, ki so morali v daljnem svetu, v krvavi vojni, žrtvovati svoje življenje, ko so bili prisiljeni trpeti in umirati za tuje interese. Z boleznim domotožjem v srcu so legali v grobove v neznanih krajih in ni znamenja, na njihovi gomili, ne rezanega kamna, ne tesanega lesa. Nobena dobra roka svojev jim ne polaga cvetja na grobove, le turoben spomin na v vojni pokončane sinove, brate in dobre znance živi dalje. Spomenik naj bi pa bil tudi svareč opomin vsem živim, da vsi dobronisleči zastavijo vse sile, da se krvoprelitje ne bo več ponovilo in bo zavladal na svetu trajni mir, bratstvo in dobro sožitje med narodi. V grobu so vsi enaki, smrt pobrati pod lopato, kar rodil je beli dan.

V tem bi imela spominska plošča svoj veliki pomen in lepi smisel. Toda, ob postavitvi in odkritju te spominske plošče so se dogodile stvari, ki žalijo in kažejo, da zasledujejo neki ljudje tudi ob takem aktu pietete svoje cilje. Akcijo za spominsko ploščo je organiziral bivši nacist Jožef Potisk in ko je zbiral prispevke, ga je neki slovenski kmet vprašal, če bo na plošči slovenski napis. Na vprašanje mu je Potisk izjavil, da bo napis nemški. Ko mu je nato kmet izjavil, da v tem primeru ne more prispevati ničesar, je Potisk zagotovil, da bo na plošči tudi še slovenski napis. Tako so hoteli svojci padlih vojakov, kar je v redu in samoumevno, ker padli vojaki iz naše okolice so bili po veliki večini Slovenci, deloma zelo zavedni Slovenci. In ko so ploščo vzdali, smo morali ugotoviti, da nosi edino nemški napis, kar je seveda vzbudilo nevoljo in ogorčenje prizadetih svojcev padlih vojakov.

Dne 19. septembra je bila svečanost

Na veličastni zgodovinski proslavi v Kočevju

Silne in mogočne vtise je doživljalo okoli 50.000 udeležencev veličastne zgodovinske proslave v dneh 3. in 4. oktobra t. l. v Kočevju. Udeleženci iz vseh predelov slovenske zemlje, iz svobodne domovine in zamejstva, so bili zastopani na proslavi na zgodovinskih tleh, kjer so pred desetimi leti, v času junaške in borbene dobe slovenskega naroda, na Zboru odposlancev slovenskega naroda položili smernice in temelje za uresničenje tistih ciljev, za katere je šlo v boj vse zavedno ljudstvo: za očiuvanje svobode in neodvisnosti vseh jugoslovanskih narodov, za zgraditev socializma in za lepše življenje vseh delovnih ljudi.

Delegacija koroških Slovencev je odpoštovala v dveh skupinah. Udeleženci iz Podjune so se pridružili udeležencem iz slovenjgraškega okraja, ostali pa so odpoštovali preko Jesenic.

Rano v soboto zjutraj je odvozil avtobus iz Dravograda še v temno in zamegljeno pokrajino. Za krajanje času na dolgi poti so odlično skrbeli s svojimi zabavnimi domisleki nekateri od narave s šegavostjo obdarovani sopotniki, med temi za koroške Slovence vedno zaskrbljeni predsednik Zveze borcev slovenjgraškega okraja tov. Britovšek. Pri Celju je prič-

lo svitati in polagoma se je dvignila megla. Nastal je prekrasen sončen jesenski dan in avtobus je zmagoval kilometer za kilometrom dolge poti, ki zaradi pokrajinskih zanimivosti in lepote slovenske zemlje, skozi katero smo hiteli proti našemu cilju, nikakor ni bila dolgočasna.

Naš cilj je bil, da prisostvujemo v soboto proslavi na Pugledu, na hribu, ki je stisnjen pod sam znani kočevski Rog, kjer je bil v okviru velike kočevske proslave Zbor slovenskih političnih aktivistov iz narodnoosvobodilne borbe. Nekoliko otrpli od dolge vožnje smo se peljali v vzpetino kočevskih hribov v senci kočevskih gozdov, kjer se domuje medved, volk in divji prašič. V vasi pod Pugledom smo parkali.

Nato pa smo krenili dobre volje peš v hrib, kamor je ta dan bil cilj mnogih. Izhinila je vsaka utrujenost ob zgledu partizana invalida, ki se je s trudom toda krepko vzpenjal pri občutni vročini v hrib. Polni lepega pričakovanja smo dospeli na Pugled. Na mah smo bili zadivljeni od višinske lepote in prazničnega razpoloženja množice. Množica ponosnega in v prazničnem vzdušju prekipevajočega naroda nas je na zelenih jasnih z mnogimi plapolujočimi zastavami in značilnimi napisi na

Južnokoroška semenarska zadruga, r.z.z.o.j.
Celovec, Wulfengasse 15 Tel. 35-38

RAZPIS

Bliža se spet čas za naročila semenskega krompirja za nadaljnje razmnoževanje kot semenski krompir. Letos ima semenski krompir za naročnike razmeroma ugodno ceno.

Vabimo vse kmetovalce, ki imajo resen namen postati pridelovalci semenskega krompirja in člani naše zadruge, da izkoristijo edino priložnost za prihodnje leto in da naročijo

najpozneje do 15. oktobra 1953

pri nas v ta namen potrebno gomolje. Za naročilo pride v prvi vrsti v poštev sorta »Böhmov rani — original«, ki bo predvidoma stal okoli 1.20 šil. za kg, dostavljen v vrečah na bližnjo železniško postajo. Na znanje vzamemo samo pismena naročila. Najmanjša količina znaša 500 kg gomolja, kar zadostuje za površino 25 arov (1¼ birna).

Upravni odbor.

**OPOZORILO
partizanskim invalidom**

Partizanski invalidi, ki so v smislu odločbe upravičeni prejemati invalidnino do določenega časa, si morajo oskrbeti novo zdravniško spričevalo. Spričevalo naj pošljejo na naslov: Zveza koroških partizanov v Celovcu, Gasometergasse 10.

Invalidom, ki bi novega zdravniškega spričevala ne predložili, bo invalidnina po pretečenem času, ki je razviden iz odločbe o invalidnini, ustavljena.

Zveza koroških partizanov.

Izseljenci pozor!

Vse izseljence, ki prejmejo na svojo zahtevo po priporniški odškodnini odklonilen odlok, opozarjamo, da se naj zaradi priziva takoj javijo na tajništvo Zveze slovenskih izseljencev v Celovcu, Gasometergasse 10.

odkritja spominske plošče. Odujil je nemški značaj otvoritvene slovesnosti. Razen ene slovenske pesmi in župnikovega nagovora, je bilo vse nemško. Name-noma je bila slovenska beseda tudi pri odkritju spominske plošče zapostavljena.

Ne moremo mimo tega zapostavljanja slovenske besede na spomeniku, ki spominja na padle vojake, ki jim je bila materina govorica draga. Spomenik smo vendar skupno postavili, to se pravi, tudi z izdatnimi našimi prispevki. Kakor slišimo, pa je potrebna za popočno kritje spominske plošče še zelo velika vsota. Pa pravijo ljudje, naj znesek, ki je še potreben, prispeva sam organizator proti volji ljudstva postavljene nemške plošče.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Z A G O S P O D I N J O I N D O M

V katerih primerih otroku jed ne tekne, tudi če ni bolan

1. Če o jedi z otrokom preveč govorimo in hranitvi posvečamo preveč pažnje, otroka pa skoraj silimo, da je, tako da zbujajo pozornost in se mu celo dobro zdi, če s svojo trmo obvlada nas in vso okolico.

2. Če otroku stalno dajemo preveč hrane ali premočno hrano in večkrat, kakor je dejansko treba, tako da ima otrok stalen občutek sitosti.

3. Če silimo otroka, da je, pa ni lačen, bodisi da je jedel »kje drugod« ali »vmes« in za to niti ne vemo ali pa si je hrane vzel morda sam in nam tega ni povedal.

4. Če je hrana slabo in neokusno pripravljena, zlasti pa, če je otrok bil ves dan v kuhinji, ko se je hrana kuhala, in se je naučil že njenega duha. Otroku namreč mora hrana najprej »zadišati«, da dobi pravi tek. Če pa je otrok ves dan vdihoval duh po kuhinji, je razumljivo, da mu manjka glavni dražljaj, ki človeku zbujajo tek, in to ravno je nenadni, močni in prijetni vonj hrane.

5. Če otroku damo hrano v nečisti posodi, morda celo s kakim nerodnim priborom, na primer s preveliko ali preveč ostrorobo žlico itd.

6. Če otrok dobi hrano v okolici, ki mu obrača pozornost vse drugam kakor na krožnik, na primer k oknu, na cesto ali na dvorišče, kjer se igrajo otroci, nadalje, če je okolica nemirna, nervozna, glasna, če igra radio itd., prav tako, če otroka med jedjo venomer pretimo s kaznijo, če ne bo vsega pojedel, tako da je ves v solzah in v strahu, namesto da bi jedel z zadovoljstvom, čeprav počasi.

7. Če otroku ne dajemo hrane v nekih stalnih presledkih in ob določenem času, ko je tudi otrokov organizem pripravljen za hranitev, ko v krvi zmanjka nekih določenih snovi, kar vse vzbujajo tek in je želodec tudi v resnici prazen.

8. Če otrok neposredno pred obrokom dobi slaščice, ki mu vzamejo tek ali mu celo preobremenijo ali pokvarijo želodec.

9. Če otroka silimo s hrano, pa je že pri prejšnjem obroku odklonil hrano in nismo počakali, da bi res postal lačen. To doživimo tudi, če otrok res ne mara in ne prenaša kake hrane, kakor tudi mi odrasli ne, pa ga le preveč vztrajno silimo.

10. Če sami pokažemo, da se nam kaka jed upira, ali pa kdo izmed nas vpricho otroka pravi, da te ali one jedi »ne mara«, otroku jo pa sili in z obrazom celo kaže, da bi je on sam ne jedel, zlasti če je hrana preenolična in se jed stalno ponavlja.

11. Če otrok čez dan ni bil dovolj na

svežem zraku in se ni zadosti razgibal.

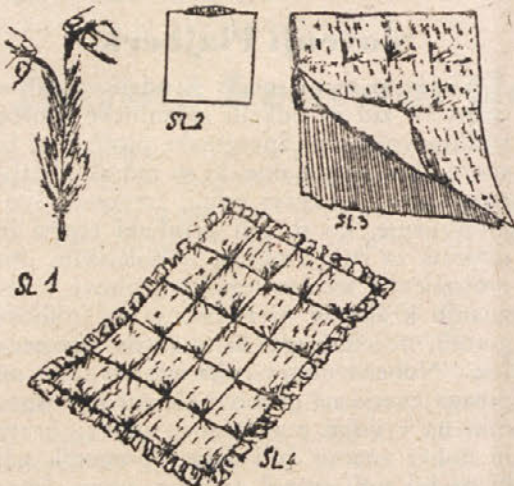
12. Če je otrok od kakega napora preveč utrujen, če ni spočit ali pa je premalo naspan, preveč razburjen ali zamišljen zaradi težkih dogodkov, ki so ga v družini morda zajeli.

Če vse to premislimo in si vendar ne moremo priti na jasno, zakaj otrok ne je, in se mu tek v kratkem času ne vrne sam po sebi, je otrok prav gotovo bolan. Pri mnogih boleznih namreč je pomanjkanje

teka med prvimi in glavnimi znaki: vse vročinske bolezni, nadalje tako imenovane otroške bolezni, nenadne ali dolgotrajne prebavne motnje, bledice raznih vrst, bolezn srca in ožilja, bolezn ledvic, glistavost, dolgotrajne kožne bolezni, zlasti dolgotrajnejša gnojenja vseh mogočih vrst itd. se kažejo tudi v pomanjkanju teka. Vsekakor je nujno potreben posvet z zdravnikom. Ta predpiše dieto, da se tudi pri okvarjeni prebavi in presnovi

Same si napravimo prešite odevjice za naše malčke

Za naše male si same lahko napravimo prešite odevjice ali pernice (tuhnice). Mor-

da imamo čedno zaveso iz vzorčastega blaga, ki je ne rabimo, nujno pa rabimo odevjico za voziček, zibko ali posteljico. Tudi kurjega perja imamo, samo ostro je.

Pečenka naj bo okusna

Ni vseeno, kako meso pečemo. Dobra pečenka mora biti mehka, hrustava in rjava, vendar ne zažgana. Da bomo to dosegli, se ravnajmo po temle nasvetu:

Pečico dobro razgrejemo, da se bo na mesu takoj napravila skorja in zadrževala mesni sok, ki daje pečenki dober okus in redilno vrednost. Zato pa mesa med peko nikoli ne prebadajmo z vilicami, temveč ga obračajmo z lopatico ali z dvema kuhalicama. Pri polivanju pečenke ne varčujmo z mastjo! Le pri tolsti perutnini ali pri svinjini nam mast ni potrebna, ker je meso samo dovolj izloča. Toda zato meso, ki mast samo izloča, polivamo s prav to mastjo in kožo na več mestih tudi prebo-

demo, da čim več masti odteče, koža pa postane hrustava.

Pečenko, naj bo kakršna koli, obrnemo šele, ko je že mehka. Čisto mast odlijemo, tako da je ostane samo malo. Pečeno perutnino poškrpimo, ko je že pečena, z mrzlo vodo.

Še en nasvet: pljučno pečenko, divjačino, golobe itd. s včasih pretikali s slanino. Sodobna kuhinja pa to zavrača, ker na prerezanih mestih odteče okusni sok. Slanino po novem k mesu privežemo.

Če je meso že mehko, pa še nima prave barve, ga malo potresemo z drobtinami. V nekaj minutah se bo naredila lepa skorja.

Z D R A V S T V E N I K O T I Č E K

Suhi ljudje živijo dalje kot debeli

Nad tri sto angleških zdravnikov se je zbralo na konferenci v Cardiffu. Vsi so se strinjali v tem, da je debelost v naši dobi ena najbolj nevarnih bolezni. Zdravstvena statistika je ugotovila, da se je v minulem letu po vsem svetu znatno povečalo število debelih ljudi.

Debelost je najpogostejše posledica nepravilne prehrane. Celotisti, ki z nezadovoljstvom ugotavljajo, da se rede, navadno ne vedo, da so z zdravstvenega stališča prehrabeni bolniki. Za to bolezen pa je več vzrokov. Pogosto je odvisna od starosti, spola in temperamenta. Zdravniki so mnenja, da bi se moral vsak

tak bolnik posvetovati z zdravnikom. Samo ta mu namreč more priporočiti primerno in neškodljivo shujševalno kuro. Suh možki petinštiridesetih let lahko upa, da bo doživel osemdeseto leto starosti, debeli možki enake starosti pa živijo povprečno do šestdesetega leta, zatrjujejo zdravniki na podlagi statistik.

Zdravniki pa še niso mogli ugotoviti, kaj pravzaprav povzroča v človeškem organizmu dober tek. Znano je le to, da je v možganih posebna celica, ki upravlja telesne funkcije. Če ta celica ne deluje pravilno, se ljudje redijo, čeprav ne jedo preveč.

Izpostavljammo naše telo često svežemu zraku

Dihanje našega celega telesa je za zdravje pa tudi za lepoto ena izmed najvažnejših stvari, zato mu moramo posvečati tudi veliko pažnje. Zavedati se moramo, da ne dihamo samo s pljuči, temveč tudi s kožo in prav zaradi tega moramo celemu telesu dati čim več zraka.

Ko se zjutraj umivamo, poskušajmo ostati vsaj dvajset minut neoblečeni. Če imamo srečo, da nam sije zgodnje jutranje sonce v sobo, izpostavimo svoje telo sončnim žarkom vsaj za nekaj minut dneвно in to daleč v pozno jesen. Če smo gospodinje, ostanimo pri posprav-

ljanju stanovanja čim manj oblečene, posebno roke in noge naj nam bodo popolnoma gole. Tudi boste lahko, ali obute kvečjemu v močno odprte sandale. Pri vsem tem delu imejmo okna odprta.

Tudi lasje potrebujejo zraka, zato si jih, preden ležemo k počitku, razpustimo, okračimo in jih tako razpuščene pustimo tudi čez noč.

Vse naše domače obleke naj bodo čim bolj ohlapne, da nam koža lahko diha. Tako bo ostala prožna in sveža in naš videz bo mladostnejši, naše telo pa odpornejše.

PRAVNE ZADEVE
V PRIMERIH

O neki bolezni ovac

Kmet na Rutah redi tudi nekaj ovac in od časa do časa kaj prikupi, ako je kaj odprodal za zakol. Nekega dne opazi, da dve ovci, ki jih je kupil pred osmimi dnevi, pri najmočnejši hrani vidno slabšata in hirata. Ker pri natančnem, že izkušenem pregledovanju opazi, da je koža pod volno nekako rumena, in da je jezik živordeče obrobjen, jih pretipava na raznih krajih. Ko pa vidi, da ovco posebno za boli tam, kjer ležijo jetra, se takoj spomni na znano bolezen metuljavosti. Povabi soseda za pričo, mu pokaže te sumljive znake in javi to takoj prodajalcu, ki se oglasi že v par dneh. Trdi pa, da so opisani znaki samo znaki prehlada v zadnjih dneh in ugovarja, da to niso od njega kupljene ovce, ki so si z drugimi popolnoma slične. Ko kupec vidi, da v dobrem nič ne opravi, se napoti na sodnijo. Ker pa ne ve, kako bi po nemško označil metuljavost, razloži sodniku slučaj v slovenski in se trudi dopovedati, da je metuljavost neka bolezen ovac. Po dolgem tolmačenju razume sodnik, da hoče kmet prodajalca tožiti, da prevzame obe bolni ovci nazaj, da vrne kupnino in plača odškodnino. Končno odredi razpravo in pošlje tožbo prodajalcu. Kmetu pa se ta način obravnavanja ni ravno dopadel. Iz previdnosti je šel še k živinozdravniku, s katerim se je lahko lepo pomenil v slovenskem jeziku. Pa ga je vzel kar seboj, ker je uvidel, da sam ne bo vsega zmogel pred sodnijo, tem manj, ko je zvedel, da prodajalec ni samo gostilničar in trgovec, ampak, da je z »vsemi žavbami namazan«, in da ima povsod svoje zveze! Živinozdravnik mu je tudi svetoval, naj pride k prihodnji razpravi z odvetnikom, ki mu bo že on vse obrazložil, ker je uvidel, da se kmetu ni treba ničesar drugega bati, če bi ga ne ujeli s kako zvičajno poravnavo!

Na dan razprave sta bila kmet in prodajalec že pred naročeno uro pred sodnijo in jih je sodnik kar poklical v sobo. Na ugovore gostobesednega prodajalca je sodnik kmeta vprašal, kako bo dokazal eno in drugo in mu potem svetoval, da je za oba boljše, če skleneta poravnavo, ker je mogoče vendar le prehlad pri ovcah in da ovce tudi kako drugo bolezen mnogokrat dobro prebolijo, da torej stvar še ni »gvišna«, — kar stopi v določeni uri odvetnik v sobo. Nekako začuden vpraša, zakaj se je razprava prej začela in kako daleč je dozorela. Ko mu sodnik obrazloži razloge za poravnavo, jo odvetnik po kratkem razgovoru s kmetom popolnoma odkloni in zahteva sodbo. Prej pa obrazloži sodniku natančno cel potek kupčije in bolezni, se sklicuje na priče in izvedenca živinozdravnika, ki so vsi tudi ravno kar prišli! Tako sodnik ni mogel drugače, kakor vse prav zapisati in začeti z zasliševanjem. Ko je še vprašal prodajalca, če ima on kake protidokaze za to, da bolnih ovac ni on prodal, ali če hoče dokazati, da je bolezen samo prehlajenje, čeravno je živinozdravnik rekel, da crknejo mogoče že v kratkem in da jih lahko sodnijsko raztelesijo, in ta ni mogel kaj posebnega povedati, je poskusil sodnik novo poravnavo: »Denar nazaj in stvar je rešena!« Toda sedaj je dobro podučeni kmet odklonil tudi to z besedami: »Kaj pa bo moja škoda!« Advokat je zaradi tega zopet zahteval sodbo in kar napovedal, da bo takoj pustil preiskati vse kmetove ovce, če se niso okužile, ker zdaj ni samo dognano, da je kmet bolezen pravočasno grajal v 14. dneh, ne da je bolezen metuljavosti ali metljivosti nesporna, ampak bo tudi lahko dokazal, da so bile druge kmetove ovce popolnoma zdrave in se tudi niso več pasle zunaj, ampak so dobivale zdravo hrano. Sodnik je moral prodajalca seveda obsoditi.

Čut orientacije pri živalih

Med sposobnostmi, ki odlikujejo živali pred človekom, je zlasti čut orientacije. Lastovica se na primer spomladi vrne iz Afrike prav na tisto mesto, od koder je jeseni odletela. Losos, ki zapusti reko kot majhna riba, se po dolgem morskem potovanju kot velika riba vrne prav v tisto reko, v kateri je preživela mladost. Morske lastovice, ki prelete dvakrat na leto 17.000 km dolgo pot od skrajnega severa Evrope in Amerike do Južnega ledenega morja in so pri tem poletu ure in ure nad morjem daleč od obale, nikoli ne izgube orientacije.

Prvotna razlaga, da mladiče vodijo na pot starejše živali, ne drži. S poizkusi je dokazano, da mladiči sami brez spremstva najdejo pravo pot. Tako so zadržali mlade štorclje, dokler niso vse stare odletele na jug. In ko so jih spustili, so vendar same odletele v Afriko, odkoder so se tudi naslednjo spomlad vrnile.

Da je pravilna orientacija živali dedna lastnost, je pokazal naslednji zanimiv poizkus. Znano je, da potujejo štorclje iz Vzhodne Nemčije proti jugovzhodu čez Bospor, Malo Azijo in Palestino v Afriko, štorclje iz Zapadne Nemčije pa proti jugozahodu čez Francijo in Španijo v Afriko. Za poizkusi so štorclje, ki so se zvalile v Vzhodni Nemčiji, prenesli v Zapadno Nemčijo in jih umetno gojili. Ko je prišla jesen, so ugibali, kam bodo te mlade štorclje odletele: proti Španiji ali proti Bosporu? In glej, odletela niso z domačimi štorclji proti jugozahodu, marveč so si same izbrale pot proti jugovzhodu, kakor da bi se odpravile iz Vzhodne Nemčije. Smer, v kateri mora štorclja odleteti, je torej že prirojena.

Kako pa se ptice selivke orientirajo med poletom? Poizkusi so pokazali, da se orientirajo po soncu, pri čemer znajo točno ločiti, da sije sonce dopoldne z druge strani, kakor popoldne. Skorca, ki je bil zaprt v sobi, kjer je v kotu stalno svetila električna svetilka namesto sonca, so naučili, da je vsak dan ob deveti uri določeno znamenje odletel proti vzhodu v smeri svetilke, kjer je našel posodo s krmom. Ko so neki dan postavili posodo šele ob dvanajsti uri in dali znamenje, škorec ni odletel v smeri proti svetilki, ki je nadomeščala sonce, marveč v smeri, ki bi predstavljala vzhod, če bi bila svetilka potujoče sonce. Žival je torej pri svoji orientaciji ob različnem dnevnem

Tudi ženske tekmujejo v kajenju pipe

Ženska enakopravnost se čedalje bolj uveljavlja. Malce v zasmeh je pisal neki ameriški list, da so ženske osvojile še zadnjo trdnjavo moških. Prvič bodo namreč smele sodelovati na mednarodnem tekmovalstvu kadilcev pip. Tako tekmovalje prireajo vsako leto v Združenih državah Amerike. Čeprav se nanaša za sedaj to dovoljenje le na boljše polovice moških klubskih članov, je vendar novi sklep povzročil nezadovoljstvo med člani Mednarodnega kluba kadilcev pip. »Predstavljajte si«, se je pismeno zgrozil predsednik Kluba Piercy, »če postane ženska letošnji prvak v kajenju pipe, bo nastala v Združenih državah prava revolucija!« Vendar »upajo«, da bo osvojil prvenstvo tudi letošnji mojster Jim Rogera, ki je kadil pipo 67 minut in 7 sekund ne da bi jo vmes znova prižgal.

Iz ljubosumnosti ustrelil „lepotico elegance“

Pred nekaj tedni je bila v Falonghi izvoljena na nekem cvetličnem korzu Mary Rizkalla za lepoto elegance. Kot kraljico lepote jo je kronal sam libanonski prezident Camille Chamoum. Po izvolitvi je bila Mary deležna navdušenih ovacij, kar je pri enem njenih oboževalcev raznelo tako neutешljivo ljubosumnost, da jo je ustrelil.

Novo šibo je izumil

Iznajditelj George Jorgenson v ZDA si je izmislil novo šibo za kaznovanje otrok. Na vrhu je pritržil posebno lopatico, tako da starši ne morejo preveč nabiti neposlušnih otrok, pa naj so še tako jezni. Če srdita mamica preveč zamahne, se šiba v sredini prepogne in ni več z rabo. — Kdo bo tega bolj vesel, starši ali otroci?

času upoštevala potovanje sonca od vzhoda proti zahodu.

Nedavno so tudi odkrili, kako se orientirajo čebele, ki se prav dobro znajdejo, tudi če ni vidnega sonca na nebu. Ugotovili so, da ima čebela sposobnost ločiti polarizirano svetlobo, ki je človeško oko ne zaznava. Svetloba, ki prihaja z modrega neba, je namreč deloma polarizirana, se pravi, da niha samo v določenih nihalnih ravninah. Z raznih vrst neba pa prihaja različno polarizirana svetloba, kar je odvisno od lege sonca na nebu. Fiziki ugotavljajo polarizirano svetlobo s pomočjo kristalov, ki prepustijo le polarizirano svetlobo določene smeri nihanja.

V kompliciranih očeh žuželk, sestavljenih iz številnih faset, so v resnici našli vrsto celic, ki prenašajo samo polarizirano svetlobo. Na dnu vsake fasete je osem takih celic, ki je vsaka občutljiva za svet-

lobo določene nihalne smeri. Tudi mravljinici in druge žuželke se orientirajo s pomočjo polarizirane svetlobe modrega neba. Ni izključeno, da imajo tudi ptice selivke podobno sposobnost, ločiti polarizirano svetlobo in se po njej orientirati.

Zakaj ne pade ptica med spanjem z drevesa?

Gotovo ste že pomislili kdaj, zakaj ne pade ptica z drevesa med spanjem! Ko človek, in podobno tudi žival, zaspi, vsi njegovi živci popustijo. Enako bi moralo biti tudi s ptico. Pravzaprav bi morala ptica vso noč zavestno držati zakrivljene ter napete kremplje na nogah, s katerimi se je prijala veje. Pri pticah pa se to dogaja povsem avtomatično po posebnem živcu, ki v trenutku, ko se ptica nasloni na vejo ter stisne ali objame vejo s svolimi prsti ali kremplji, ta živec stopi v akcijo tako, da postane vsa lega noge trdna.

Rentgenska slika v eni minuti

Rentgenski aparat je postal nenadomestljiv pomočnik zdravniku pri ugotavljanju mnogih bolezni. Nove aparature so za razliko od prvih razmeroma majhne in lažje, tako da je mogoče prevažati rentgenski aparat z avtom ali z letalom. Neugodno je le to, da slike snemajo na film, ki ga je nato treba razviti v temnici. To zahteva precej časa, pa tudi temnice ni vedno pri rokah.

Po zaslugi najnovjših aparatov na lahko zdravniki proučujejo rentgenske slike bolnikov že minuto po posnetju. Fotografirajo z običajnim aparatom, vendar na poseben, tako imenovani palaroidni film, ki ga izdelujejo v ploščah, velikih četrtr metra v kvadrat. Ta film je mogoče razviti brez tekočine. Razpošiljajo ga v posebnih zavitkih, po snemanju pa ga razvijejo tako, da ga vlečejo med jeklenima valjema, pripravi, ki ni večja od nočne omarice. Razen preprostega in hitrega razvijanja pa ima palaroidni film še eno dobro lastnost. Slike so namreč takoj pozitivne, torej take kot pri običajnem fotografiranju, medtem ko dobijo po dosedanjem načinu rentgeniziranja negativne slike.

Palaroidni film bo omogočil hitro ugotavljanje diagnoze na primer na bojiščih. Temnica ni več potrebna, tudi ne izučeno tehnično osebje, zdravniki bodo ugotavljali zlome in notranje poškodbe takoj

po nesreči. Dosedanji uspešni poskusi v celoti potrjujejo dobre lastnosti novih filmov. Nova metoda občutno skrajša čas, ki ga mora prebiti pacient v narkozi.

Kasete s palaroidnimi filmi so tolikšne, da jih je mogoče uporabiti v vsakem rentgenskem aparatu. Serijska izdelava se je že začela.

Kralj — slepar

Ni dolgo tega, kar je vzbudila po svetu precejšnjo senzacijo vest, da je bivši eks-kralj Peter Karadjordjevič izstavil ček na 10.000 dolarjev, za katerega ni imel kritja. Eden njegovih številnih upnikov Aizen je protestiral zoper to sleparijo ter pokrenil administrativni postopek, ki je trajal leto dni. Po odločitvi sodišča, da ima Aizen pravico zapleniti predmete v Petrovem razkošnem stanovanju v Avenue Georgesu, je ta isto tudi izvršil. Sodni izvrševalci so vzeli s seboj tri krznenne plaščiče, 22 parov čevljev, 28 oblek, kovčke iz krokodilove kože, radijski aparat in podobne predmete — v glavnem stvari njegove žene Aleksandre. Ko so hoteli zapleniti Petrovo avto Cadillac, so zvedeli, da ni njegov, temveč da mu ga je posodil princ Ali Kan. Petra in žene v času zaplembe ni bilo doma. Verjetno je »romal«

Odkod naziv „turška kava“?

Ta naziv se je ohranil iz tistih dni, ko so v Srbiji gospodovali Turki. Ti so največ prispevali k čedalje večji uporabi črne kave kot priljubljene pijače. Od tod se je kava širila čez Savo in Donavo proti severu. Na Balkanu še dandanes popijejo največ kave muslimani. K razširitvi kave kot pijače na vso Evropo je znatno prispeval Sulejman aga, turški veleposlanik v Parizu, ki je leta 1669 postregel svojim gostom »s črno kavo, božansko pijačo, ki osvžuje in krepi duh in telo«. Čeprav je pariška Akademija znanosti z vsemi silami nasprotovala »črnemu strupu«, dasi so se vsi pariški zdravniki izrekli proti uporabi kave — širile so se govorice, da je neka francoska dvorjanka rodila »otroka, črnega kot žgana kava, ker je pila turško kavo vsak dan« — je Sulejman aga dosegel tak uspeh, da se je začela kava širiti po vsej Evropi.

Pet profesorjev na enega študenta

V Avstraliji so ustanovili nenavadno univerzo, kjer je profesorjev več kot študentov, in sicer v razmerju 5 : 1. Ustanovitev take univerze razlagajo s tem, da je to pravzaprav znanstvena ustanova, v kateri ima dve sto profesorjev razen znanstvenega dela tudi predavanja za specializacijo študentov, ki so že končali fakultete. To razmerje med profesorji in študenti bo ostalo zaradi tega, ker hočejo dati specializacijo svojim študentom doma. Doslej so namreč mnogi odhajali po višje strokovno znanje v druge dežele, a so se le redki vrnili.

spet v Španijo k Francu, da bi si izposodil denar, kot to dela zadnje čase kaj pogostokrat.

Petrova žena je na vse to vložila tožbo, češ, da so ti predmeti njena osebna last, ček pa je — pravi njegova žena — podpisal Peter. Predsednik sodišča je razpravo odložil z utemeljitvijo, da mora vso zadevo premisliti. Toda to še ni bilo dovolj. Kar na lepem je Peter pred kratkim pobegnil iz Pariza, pustil v hotelu neporavnani račun, ravno tako pa po Parizu še vse polno drugih dolgog.

Zanimivo bi bilo vedeti, odkod dobiva vendar Peter denar, saj ga zapravlja po vseh pariških barih in kavarnah, da trgovin niti ne omenjamo. V Angliji baje še vedno obstoja nekakšno »jugoslovansko dobrodelno društvo«, ki zbira zanj denar... In še več: to društvo se sedaj trudi, da bi našlo založnika za njegove spomine, ki pa bodo — seveda če bo količkaj pošteno pisal — gotovo zanimivi. Za to bo imel sedaj še več časa, ko se je ločil od svoje žene Aleksandre, neke grške princeze. Ponekod pravijo, da je vzrok ločitve prav njegovo zapravljivo življenje, drugi pa trdijo da je kriva le zapravljivost žene. Vsekakor je z ločitvijo dosegel, če ne več, vsaj to, da časopisje spet o njemu piše.

ANEKDOTA

Na povratku s križarske vojne je prišel kralj Henrik v neko normansko mesto. Pred mestnimi vrati ga je pozdravil župan z dolgo govoranco. Nenadoma je začel v bližini rigati osel.

»Mir, gospoda,« je dejal kralj. »Le po po vrsti.«

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.15 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 in 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo (razen poned.) — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Popoldanski koncert. **Poročila dnevno:** ob 6.00, 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 19.45, 21.45 in 23.55 uri.

Sobota, 10. oktober:

8.45 Godba na pihala — 10.45 Veder dopoldne — 14.30 Zeli si kaj! — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 16.15 Film-magacin — 17.40 Philips-revija — 18.00 Pogled v svet — 18.30 J. Spicar: »Hema Krška« (zvočna igra) — 20.05 Veseloigra »Zaljubljena pustolovščina« — 23.00 Plesna glasba.

Nedelja, 11. oktober:

7.15 Sonce čez hribček gre — pesmi v nebo done... — 8.10 Kmečka oddaja — 8.20 Vesela nedelja — 9.45 Spomin na Tolstoja — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 13.45 Križem kražem po Štajerski! — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 17.30 Sport in glasba — 18.30 Šlagerji — 20.05 Slušna igra — 23.00 Plesna glasba.

Ponedeljek, 12. oktober:

10.45 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Slov. poročila in objave. Teden in mi. Lepi glasovi — lepe pesmi — 16.00 Zabavni koncert — 20.00 Solistični večer.

Torek, 13. oktober:

14.30 Slov. poročila in objave. Zdravniški vedež. Ozrmo se po svetu — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Pevska ura — 18.30 Za našo vas — 19.15 Velika šansa — 20.15 Opereta.

Sreda, 14. oktober:

10.45 Iz ženskega sveta — 14.30 Slov. poročila in objave. Za ženo in družino — 20.00 Godba na pihala — 20.45 Radijski oder »Priljubljeni glas«.

Četrtek, 15. oktober:

10.45 Nasvet v življenjskih vprašanjih — 14.30 Slov. poročila in objave. Pester spored priljubljenih melodij — 18.30 F. Ks. Meško — vzor humanizma in koroške duše — 20.00 Plesna glasba — 21.15 Iz operete.

Petek, 16. oktober:

10.45 Za dom — 14.30 Slov. poročila in objave. Sodobna vprašanja — 16.30 Vsi otroci poslušajo — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Zgrabi srečo! — 20.00 Štajerska v pesmi in besedi.

(Od Radia Ljubljana tokrat iz nam neznanih vzrokov žal nismo prejeli pravočasno programa, vsled česar ga nam ni mogoče objaviti.)

Naročilnica za knjige

Pošljite mi, prosim, po povzetju naslednjo knjigo (naslednje knjige):

- ... izvodov **Simon Gregorčič: Zbrano delo II.** — — — ppl. 467 str. šil. 22.— (Poezije III — Nezbrane pesmi)
- ... izvodov **Anton Aškerc: Zbrano delo I.** — — — pl. 399 str. šil. 17.50 (Balade in romance)
- ... izvodov **Josip Jurčič: Zbrano delo V.** — — — pl. 388 str. šil. 25.— (Pipa tobaka — Moč in pravica — Županovanje v GLOBOKEM DOLU — Telečja pečenka)
- ... izvodov **Fran Levstik: Zbrano delo I.** — — — ppl. 571 str. šil. 20.50 (Pesmi 1854 — Tonine pesmi — Franjine pesmi — Prvi časi)

(Knjigo, ki jo želite, podčrtajte!)

podpis

Knjige so vezane v platno (pl.), polplatno (ppl.) ali pa so broširane (br.)

Na veličastni proslavi v Kočevju

(Nadaljevanje s 5. strani)

lepem spominu. Ta prisrčna epizoda nas je zelo razveselila. Takih in še polno drugih vtisov smo zvečer dospeli v Kočevje, mesto ob zeleni Rinži.

Mesto Kočevje, ki je skozi stoletja kljubovalo ponemčevanju priseljenih Nemcev in ga ni uklonil niti krvavi okupator, se je za proslavo tako pomembne obletnice dostojno in prazniško pripravilo. Vse mesto je bilo očiščeno, v zastavah in cvetju. Množica okoli 50.000 ljudi je proslavila dan, ko se je pred desetimi leti zbral na zasedanje prvi demokratično izvoljeni Zbor odposlancev vsega slovenskega naroda. Na tem zboru so bili položeni temelji državnosti za vse Slovence. Desetletni napori, delo ter uspehi nove Jugoslavije pričajo, da jugoslovanski narodi uresničujejo to, kar so si začrtali na kočevskem zboru.

V nedeljo dopoldne je bila veličastna manifestacija. Na slavnostni seji je govoril tov. Miha Marinko, nato je podpredsednik Zvezne vlade, tov. Edvard Kardelj, odkril impozanten spomenik padlim borcem, nakar je sledilo slavnostno zborovanje. Ogromna množica je prisluhnila markantnemu dveurnemu govoru podpredsednika Zvezne vlade, tov. Edvarda Kardelja, ki ga v izvlečku prinašamo na drugem mestu. Množica je nenehno navdušeno ploskala in pritrjevala govorniku.

Na tem veličastnem zborovanju se je mogel vsakdo znova prepričati, kako malenkostna in brez podlage so zlonamerna podtikavanja novi Jugoslaviji sovražnih nergačev, ki bi radi omalovaževali take prireditve s tem, ko govorijo, da tirajo ljudi s policijo in grožnjami na spominske obletnice, da je pritrjevanje govornikom ljudske oblasti prisiljeno in drugega več. Kdor pa je take prireditve doživljal,

mora priznati, da prihajajo množice z navdušenjem, petjem, vriskom in godbo in da je pritrjevanje govornikom spontano iz globoke predanosti in notranjega prepričanja. Drugače tudi biti ne more, ker ni je moči, ki bi mogla neštete množice prisiliti k vidno pristnemu navdušenju, sodelovanju in soživetju ob graditvi novega življenja v Jugoslaviji.

Zanima nas Kočevje, ker večkrat srečamo na Koroškem kakšnega pobeglega nemškega Kočevarja. Štirinajst tisoč Nemcev se je po zmagoviti ljudski revoluciji izselilo iz Kočevja. Vsi ti so, deloma s pomočjo nemških obrambnih društev, izkoriščevali slovenski živelj na vseh področjih. Po zmagi so bile na Kočevskem obupne razmere, povsod je bilo vse uničeno, razvaline in goli zidovi. Ljudska oblast se je lotila obnove. Deset tisoči udeležencev na proslavi so se lahko prepričali, da je kočevski okraj premagal ogromne težave, raste iz razvalin in razdejanj ter se razvija v novo polno in bogato življenje, v močno gospodarsko središče. Kočevsko ljudstvo si z vidnimi uspehi gradi lepo prihodnost.

Dan v Kočevju je prekmalu minul. Popoldan smo se pomešali med množico, srečali marsikaterega znanca, se zabavali med veselimi ljudmi, ki so plesali, prepevali in si privoščili sproščene ure.

Nato pa je bilo treba v avtobus in krenili smo v smeri proti Ljubljani in spet se je očem vsepovsod odpiral nov in lep svet. Drveli smo mimo Retja, kjer se je rodil pisatelj Jurčič in sosednih Velikih Lašč, kjer je bil doma Josip Stritar. Mimo Račice smo se spomnili na Primoža Trubarja, očeta slovenske tiskane besede, ki so mu v njegovi rojstni vasi postavili lep spomenik.

Delavci nočejo priganjačev reakcije in kominformovcev

Te dni se vršijo v številnih koroških obratih volitve, na katerih delavci in nameščenci volijo svoje zastopnike v obratne svete. V marsikaterem podjetju pri letošnjih volitvah kominformovci, VdU-jevci in OVP-jevci niso niti več uspeli, da bi sploh postavili svoje liste, čeprav so se tu in tam medsebojno povezali, da bi omajali pozicije socialistov.

V največjem koroškem obratu, v pre-

mogokopu Št. Štefan v Labotski dolini, kjer je zaposlenih okoli 1.200 delavcev, je dobila socialistična lista 1030 glasov in vseh 14 mandatov. Kominformovska lista, ki se je skušala skriti za ime »Lista naprednih delavcev«, in ki jo je omogočila in podprla tudi OVP, je dobila samo 70 glasov in je ostala brez mandata, VdU-jevci pa so oddali prazne glasovnice, ki jih je bilo 20. Pri volitvah v obratni svet nameščencev so samo socialisti postavili listo in dobili, razen dveh neveljavnih, vse glasove ter vseh pet mandatov.

Tudi v mnogih drugih podjetjih so glasovali delavci v pretežni večini za socialistične kandidate.

Slovinci v Italiji zahtevajo posredovanje OZN

Predstavniki goriških in beneških Slovincov so konec minulega tedna s spomenico zahtevali naj Organizacija združenih narodov posreduje pri italijanski vladi, da bi na podlagi italijanske ustave in obveznosti, ki jih je prevzela z mirovno pogodbo, izdala posebne manjšinske zakone, ki bi ščitili pravice Slovincov v Italiji. Spomenico sta podpisala oba predstavnika Slovincov v goriškem pokrajinskem svetu, župani treh slovenskih občin in občinski svetovalci, izvoljeni na listah Demokratične fronte Slovincov in Slovenske demokratske zveze ter predstavniki iz Beneške Slovenije.

V spomenici je podrobno opisan brezpravni položaj Slovincov v Italiji na političnem, kulturnem in gospodarskem področju. Italija kljub jasnim določbam ustave ni izdala še nobenega zakona, ki bi ščitil slovensko nacionalno manjšino. Po italijanski ustavi bi morala imeti Furlanija in Julijska krajina deželno avtonomijo s posebnim statutom. Dočim so uzakonili za Sicilijo, Sardinijo, Južno Tirolsko in Val D'Aosto avtonomijo, so jo za Furlanijo in Julijsko krajino odgodili za nedoločen čas. Francozi, ki jih je v Italiji približno toliko kot Slovincov, imajo svoje predstavnike v parlamentu, prav tako Nemci na Južnem Tirolskem, ker so jim to zagotovili s posebnim statutom. Prav zaradi te krivice so šli Slovinci na volitve s praznimi listki.

Glede uporabe slovenščine je v spomenici navedeno, da predstavnikom Slovincov v pokrajinskem svetu in mestnim občinskim svetovalcem v Gorici ni dovoljeno, da bi na sejah govorili v svojem jeziku. Tudi v uradih in javnih ustanovah morajo Slovinci govoriti le italijansko, ker jih sicer uradniki zavrnejo. Nič bolje ni na sodnih. Kazenski zakon določa celo visoke denarne kazni za tiste, ki nočejo uporabljati italijanskega jezika. Italijanska vlada namenoma krši te pravice slovenske narodne manjšine, čeprav ve, da italijanska manjšina v Jugoslaviji uživa iste pravice, kakor drugi jugoslovanski državljani in da predstavniki italijanske manjšine v Jugoslaviji lahko govorijo v svojem jeziku v vseh uradih in tudi v obeh skupščinah.

V spomenici je opisana tudi protislovenska šolska politika italijanske vlade. Na Goriškem, kjer živi pod Italijo okrog 20.000 Slovincov, so po letu 1947 odpustili nekatere slovenske učitelje, čeprav so bili italijanski državljani. Pravtako so odpustili slovenskega višjega šolskega nadzornika ter podredili vse slovenske ljudske in srednje šole italijanskemu nadzorstvu, vsled česar propadajo, nekatere pa so celo ukinili. V Beneški Sloveniji in v videmski pokrajini pa je okrog 50.000 Slovincov, ki že od leta 1866 zaman čakajo, da jim itali-

janska vlada odpre slovenske šole. V spomenici je poudarjena zahteva, da se slovenske ljudske in srednje šole uzakonijo tako, da bi imeli Slovinci svojo posebno šolsko avtonomijo, s katero bi morale biti pravice glede šolstva točno označene in zajamčene.

Italijanska vlada še vedno ni razveljavila fašističnega zakona, s katerim so nasilno poitalijančili slovenska imena. Slovinci v Italiji nimajo niti pravice dajati svojim otrokom slovenska krstna imena, ker zahteva obstoječi zakon samo italijanska.

Vse te pravice in še obširnejše so bile, preden je prišlo to ozemlje pod Italijo, prebivalstvu italijanske in slovenske narodnosti v enaki meri zagotovljene s posebnim zakonom iz leta 1867. Dejansko bi morali ostati Slovincem neokrnjene tudi pod Italijo, prakša, predvsem fašistična, pa tudi še današnja, pa je pokazala drugače.

O gospodarskem položaju je v spomenici rečeno, da so imeli Slovinci v Gorici do nastopa fašizma celo vrsto gospodarskih ustanov in organizacij, ki pa jih je fašistična vlada vse uničila. Sedanja vlada pa ni podvzela ničesar, da bi popravila te krivice, pač pa še danes ovira slovenskim podjetjem v goriški pokrajini vsako delovanje. Niti trgovskega doma v Gorici še niso vrnili slovenskim kulturnim in gospodarskim organizacijam. Slovincem tudi ne dajo na razpolago nobenih drugih lokalov ali gospodarskih prostorov, kar onemogoča kulturno in gospodarsko udejstvovanje Slovincov v Gorici. Razen tega pa še z raznarodovalnim namenom nasilno naseljujejo italijanski živelj na slovenskem etničnem ozemlju.

Na koncu spomenica poziva OZN, naj pri italijanski vladi doseže posebno manjšinsko zakonodajo, ki naj s posebnimi deželnimi zakoni zajamči:

1. Določeno število zastopnikov Slovincov v poslanski zbornici in v senatu ter deželnem parlamentu.

2. Enakopravnost slovenskega jezika v vseh javnih uradih v onih krajih, kjer prebivajo Slovinci.

3. Obstoj in nemoten razvoj slovenskega osnovnega in srednjega šolstva.

4. Nemoten razvoj slovenskih kulturnih, gospodarskih in političnih organizacij.

5. Kaznovanje onih oseb, ki bi se pregrešile proti določilom manjšinske zakonodaje.

»Zahtevamo tudi«, zaključuje spomenica, »da se čimprej popravijo vse krivice, katere je fašistični režim povzročil Slovincem v Italiji in da se uvede proti Slovincem nov kurz strpnosti in razumevanja, ne pa raznarodovanja«.

Nekaj malega o Japonski

Skoraj vsa Japonska, razen ravnine okrog Tokia, je gorata. Čarobno lepoto gora še povečujejo svetlozelene terase kmetij, ki čepijo na njihovih najbolj strmih pobočjih. Blesk in življenje v modernih mestih sta v popolnem nasprotju z najbolj čistim srednjeveškim načinom življenja na deželi. Na deželi in v mestih je polno mnogonadstropnih budističnih templjev in kapelic, ki so prizorišča zanimivega življenja vsakega Japonca. Krasna arhitektura in očarljivo nežni dotiki narave se mešajo z izvorno orientalsko lepoto.

Po eno- ali dvodnevem bivanju v mestu se ti ne zdi nič čudnega, če sezuješ čevlje in greš v nogavicah v japonsko restavracijo. Pod nogami imaš prijetno hladno rogoznico, spleteno iz slame tami. Lep je pogled na japonski obed, sestavljen iz živo barvanih jedil. To je lahko »tempura«, obed iz dobro praženih rakov, ali pa »sukiyaki«, ki ga skuhamo pred tvojimi očmi v kotličku, pod katerim gori lesno oglje. V rezine razrezana surova riba je slaščica, če jo pomočiš v sojino omako z najbolj močnim hrenom, ki ga je mogoče najti na svetu.

Aromatičnega in okusnega čaja, ki je resnično zrasel na Japonskem, Japonci nikdar ne mešajo s sladkorjem, kot je navada pri nas. Japonska je eden največjih pridelovalcev odličnega čaja na svetu.

Rokoborba »sumo« je za japonsko ljudstvo isto, kar so drugod po svetu nogomet, baseball ali kriket. Japonski rokoborci so večji in mnogo bolj plečati kot povprečni Japonec. Tehtajo celo 135 do 180 kilogramov, kar ni nič čudnega, saj jih hranijo z zelo tečno hrano, da bi mogli izpolniti nalogo — vreči nasprotnika na rogoznico ali pa iz ringa.

Pred mnogimi stoletji so Japonci po smrti vsakega vladarja izbrali novo prestolnico. Čeprav ta običaj ni več v navadi že od 7. stoletja dalje, so vendarle tudi še potem menjali nekaj prestolnic. Danes sta na Japonskem dve krasni prejšnji prestolnici Kyoto in Nara. V teh dveh mestih lahko vidite najvišjo stopnjo popolnosti v razvoju japonske umetnosti in arhitekture v vsej nežni lepoti.

Glavne vere na Japonskem so budizem, šinto in konfucijanska. Krasni budistični mnogonadstropni templji so razkošno opremljeni in razen 3765 m visokega ugaslega ognjenika, svete gore Fujiyama, najbolj značilni za skoraj vsako japonsko sliko. Šinto je izvorna japonska veroizpoved. To je predvsem čaščenje prednikov. Po njej izhaja vse dobro in zlo iz življenja prednikov, ki jih častijo ne-le v preprostih templjih, temveč tudi v domačih svetiščih.

Pred vojno je bila površina Japonske (brez Mandžurije) 676.000 km², zdaj pa je 381.000 km².

Tokio je bil pred vojno s svojimi 6.457.000 prebivalci tretje mesto na svetu, leta 1945 jih je imel samo še 2.657.000. Mesto je prepreženo z mnogimi kanali in ima najstarejšo univerzo na Japonskem, ustanovljeno leta 1877.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov Klagenfurt, 2, Postschleßfach 17.

**PIVOVARNA
SCHLEPPE**

od leta 1607

CELOVEC — PODGORA
Klagenfurt — Unterbergen

ADRIA GETRÄNKE

R. in K. BAKARIČ
Žrelec — Ebental

Prvovrstne žgane pijače s sinjega Jadrana

Odpošiljatelj (Ime)

(Točen naslov)

Drucksache

Bücherzettel

Znamka
30 gr

„NAŠA KNJIGA“

v Celovcu
Gasometergasse 10

Vam nudi
po izredno nizkih cenah
dela vseh slovenskih klasikov

„Naša knjiga“

CELOVEC - KLAGENFURT
Gasometergasse 10